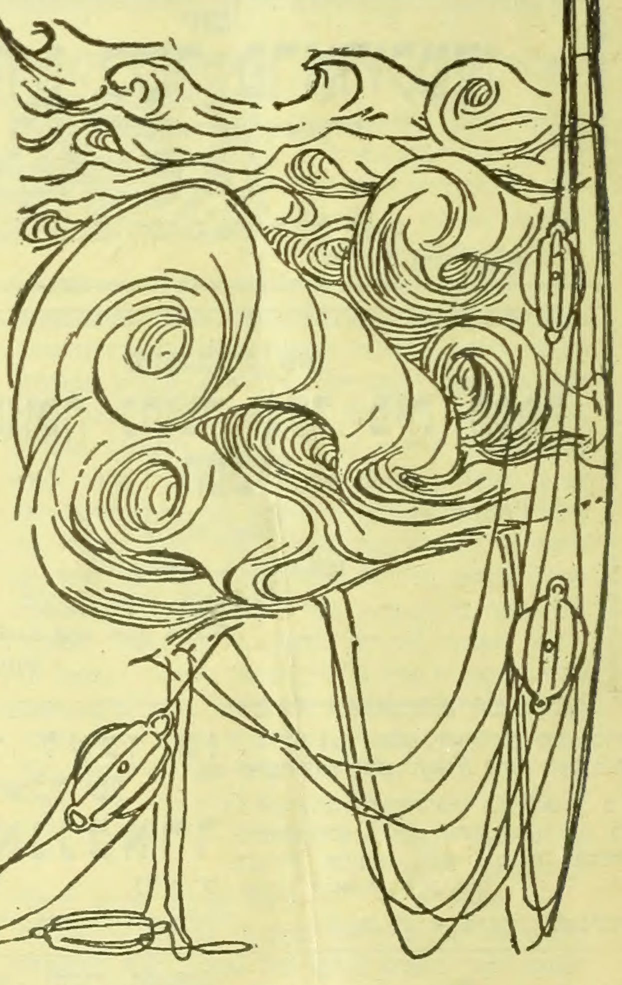
Published and distributed under permit (No. 322), autho rized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, New York. — By order of the Presi dent, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה חמישית HATOREN גליון טו (קטו)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. V NEW YORK, JUNE 21, 1918 No. 15 (115)

HATOREN
Published Weekly by
HATOREN PUBLISHING ASS'N, Inc.
(A. Lubarsky, Pres., Sol. Lamport, Treas., A. S. Orlans, Sec'y).
44 EAST 23rd STREET, NEW YORK
Telephone, Gramercy 6944

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין התתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 44 East 23rd St., New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class mail matter at the Post Office of New York, August the 11th, 1913.

מחיר גליון 10 סנטים

ברכתי, ברכת מזל טוב, נתונה לגזבר חברת „התורן", העברי יקר־הנפש שלמה לאמפורט להולדת בתו ר ו ח מ ה.

לוא תגדל רוחמה והיתה תפארת לה ולעמה!

ש. עפשטיין.

ניו־יורק.

הריני מברך ב ר כ ה נ א מ נ ה את העסקנית הציונית מרת רוחמה ספיבאק לסיימה את חק־למודיה בתור עורכת־דין. הלואי שתזכה להיות ש ו פ ט ת במדינה עברית בארץ־ישראל!

דניאל פרסקי.

ניו־יורק.

ברכת מזל טוב לידידינו מר ומרת שלמה לאמפורט להולדת בתם ר ו ח מ ה.

יהי רצון שיתקימו ב ב ת כ ם כל משאלותיכם עליה, שתתגשמנה בה כל המדות הטובות, שאנו מונים בבנות ישראל הנאוות והמעוננות.

יונינה וח. א. פרידלנד ואביבה.

ב ר כ ת י מוגשה לחברי הסופרים והעסקנים העברים הצעירים הלל בבלי ויקותיאל גינצבורג לסיימם את למודיהם באוניברסיטה קולומביה.

יהי רצון שיקדישו את ידיעותיהם וכשרונותיהם לשם ספרותנו ותחיתנו הלאומית!

דניאל פרסקי.

ניו־יורק.

מקרב־לב אברך את ידידי העברי השלם, גזבר חברת „התורן", ש ל מ ה ל א מ פ ו ר ט להולדת בתו ר ו ח מ ה.

מי יתן והיתה רוחמה שעשועים לאבותיה וברכה לעמה!

דניאל פרסקי.

ניו־יורק.

VOL. V NEW YORK, JUNE 21, 1918 No. 15

התורן

יוצא לאור על־ידי
הברת התורן

א. א. לוברסקי, נשיא
ש. לאמפורט, גזבר
א. ש. אורלאנס, מזכיר

העורכים
ד"ר שמריה לוין
י. ד. ברקוביץ

שנה חמישית — ניו־יורק, י"א תמוז, תרע"ח — גליון חמשה עשר

פרשת השבוע

לקראת הועידה הציונית.

בעוד ימים אחדים, בי"ג לחודש תמוז, יכנסו באי־כחה של ההסתדרות הציונית בארצות־הברית וסניפיה השונים לועידתם השנתית — הפעם במרכזה של התעשיה האמריקאית, בפיטסבורג אשר בפנסילוואניה. הועידה תמשך כשבוע ימים ותהיה עסוקה ברובה בשאלות כבדות־המשקל ורבות־התוצאות, הנובעות מתוך המצב הפוליטי החדש, שנברא במזרחנו הקרוב, ומתוך האפקים החדשים, שנפתחו כעת לפני הגשמתו של הרעיון הציוני. בראש השאלות תעמוד, כמובן, שאלת שכלולו של הישוב החדש, שעוד לפני התפרץ המלחמה העולמית התפתח כבר במדה הגונה ויהי לישוב חי הנושא את עצמו וליסוד מוסד בשביל כל עבודה חדשה, המכוונת כלפי הרחבת גבולותיו, אשר גם עתה, אחרי כל הסערות שעברו עליו, אחרי מזמות שונאיו ומנדיו, שאמרו להחריבו ולעשות בו כלה, ואחרי המשבר הכלכלי, שהעיק עליו עד כדי יציאת נשמה, — נשאר לנו לפליטה ועדיין תופס הוא את מקומו בתור מרכז, שאם אמנם רבות מנטיעותיו קוצצו, רבים מבדיו הרכים נגדעו, אבל יסודו עודנו מוצק לאין פרץ ולאין בדק ונותן את האפשרות להבונים החדשים ל ה מ ש י ך את עבודת הבניה, מבלי הצטרך ל ה ת ח י ל ה מחדש, לירות לה אבן־פנה חדשה.

כי שאלת שכלולו של הישוב החדש הקיים צריכה לתפוס את המקום הראשי בתכנית עבודתנו — את זה הטעים והזר והטעים כמעט בכל נאומיו ראש המלאכות הציונית, שנשלחה מטעם הממשלה הבריטית לעבד את היסודות בשביל החיים החדשים של הישוב העברי בארץ־ישראל ולהתאימם להשקפתם של ממשלות ההסכם, כפי שנתבטאה בהכרזתה של הממשלה האנגלית. הד"ר חיים ווייצמאן ראה נחיצות, ר א ש י ת כ ל, לסדר את החיים הצבוריים בירושלים ולהטביע על הקהל הירושלמי המנומר וחבור הזרמים השונים חותם של אחדות לאומית ולהסיר על־ידי זה את החיץ, שהיה מבדיל עד כה את הישוב הישן מ ה י ש ו ב ה ח ד ש. מירושלים עבר ליפו ומיפו להמושבות, ובכל מקום בואו השתדל, עד כמה שכח השפעתו מגיע, לאחות את הקרעים, אם אך נגלו פה ושם בהישוב החדש, ולצרף את כל האלימנטים החלוצים לעבודה משותפת. הוא הסביר להחלוצים את ערך השעה שאנו חיים בה ודרש מהם א ח ד ו ת ג מ ו ר ה בעבודתם. דרש מהם, שמהיום והלאה תהיה לנגד עיניהם אך מ ט ר ה א ח ת ר א ש י ת — הכשרת הדור בעד חיינו הלאומיים והכשרת התנאים בעד התפתחותו של י ש ו ב ע ב ר י ע ו מ ד ב ר ש ו ת ע צ מ ו. ושוב הסביר, כי היחס, שהיה שורר עד כה בין הישוב החדש ובין ההסתדרות הציונית העולמית, שבאופן היותר רצוי היה יחס של שתי רשויות, שלפעמים הן מתקרבות אשה אל אחותה ולפעמים מתרחקות אשה מרעותה, — שהיחס הזה צריך להפסק ולעבור מן העולם. ההסתדרות הציונית מצדה היא צריכה להביט על הישוב החדש ועל כל מה שנברא על־ידיו במשך שנות התפתחותו עד הנה, כעל ג ר ע י נ ו של קיומנו הלאומי בעתיד, ולהקדיש להרחבתו ולשכלולו את רובי כחותיה. אמנם גם הישוב החדש צריך להכיר מצדו הוא, שההסתדרות הציונית היא שהרימה את דגל התחיה בכל ארצות פזורנו; היא שנלחמה בכל עוז נגד הרוחות המצויות ושאינן מצויות ונגד כל הקמים עלינו מחוץ ונגד כל המתקוממים כנגדנו מבית; היא שלא הסיחה את דעתה אפילו בשעות המשבר היותר קשות מהישוב ומכל המחובר בו והשתדלה לעמוד לו בעת מבוכה ומבוסה; היא שעמדה על המשמר ותפלס נתיבות חדשים בעד הרעיון הציוני בחוגי הממשלות, עד כי התפרסם הרעיון וימצא לו תומכים וסועדים בין הגורמים הפוליטים מרובי היכולת וההשפעה. — ובכן היא

לְהַוְעִדָה הַצִּיוֹנִית בְּפִּיטְסְבּוּרְג

מאת

ראובן ברײנין.

הועידה הציונית הבאה בפיטסבורג תהיה הכנסיה הגדולה הראשונה, של כל הציונים באמריקה, אחרי הדיקלאראציה הבריטית. ועידה זו עתידה לקבל צורת קונגרס ציוני (שזה כחמש שנים עברו אחרי הקונגרס הציוני האחד עשר בווינה). בפעם הראשונה, מיום לכת ישראל בגולה, ישמיעו מעל בימה עברית, לפני שלוחי עם ישראל ולעיני כל העולם הגדול, דברים ברורים ומפורשים על־אדות היסודות המשפטיים והכלכליים של המדינה היהודית ועל־אדות האוניברסיטה העברית בירושלים. ועל־אדות הענינים האלה ירצו אנשים גדולים וידועים, כל אחד במקצוע שלו, בפעם הראשונה לא כעל איזו שאיפת־קודש, לא כעל „שיר לעתיד לבוא", כי־אם בתור הלכה למעשה, כעל דברים, שכבר הונח היסוד להם, כעל דברים, שכבר באה הסכמת הממשלות הכבירות עליהם, ואין הדבר תלוי אלא בנו, לשכלל ולחזק ולהשתמש בכל האפשריות החדשות, שנתנו לנו בעין יפה, בהסכם להיושר העולמי: ארץ־ישראל לעם ישראל. והשיבות היסטורית מיוחדה יש לה להועידה הציונית הבאה, כי באותה שעה, שראשי הציוניים וגדולי עמנו ישמיעו דבריהם והרצאותיהם המדיניות מעל הבימה, באותה שעה עצמה יהיו עומדים המכבים החדשים שלנו בשדה־המערכה על־יד הבריטים ולוחמים על כבוש ארצנו. ובאותה שעה עצמה נוהרים בני הגדוד העברי מכל אפסי ארצות־הברית וקנדה אל מערכות־המלחמה לשפוך שם את דמם על ארצנו הקדושה, העתיקה־החדשה. הוד והדר לאומי ישוו על ועידה זו גם בראנדײס והלורד רדינג, שני אנשי־מדינה גדולים, שכל אחד מהם נושא משרה גבוהה ואחראית בממשלת ארצו, הממשלות היותר כבירות בעולם, ושעיניהם לציון החדשה.

אשרי מי שזכה לחיות בימים גדולים כאלה!

עינים רבות תהיינה נשואות אל הועידה הציונית בפיטסבורג ואזנים רבות תהיינה קשובות לכל הגה ולכל אמרה, אשר ישמיעו שם מעל הבימה העברית; לא רק באמריקה, כי־אם בכל העולם היהודי ישימו לה לב. יען היהדות של אמריקה היא כיום מרובת־ההשפעה ומרובת־היכולת, כלפי פנים וכלפי חוץ, והיותר מכרעת בעניני הלאום העברי ועתידותיו, אחרי שהיהדות הרוסית היא כיום קרועה, רצוצה וחסרת־אונים.

ובשעה של הרמת־רוח כזו, בשעה שעינינו צופיות לגאולת ארצנו הקרובה לבוא ולפדות־נפשנו מכבלי הגלות, — בשעה זו מוטלת חובה לאומית על העברים לתבוע מהועידה בפיטסבורג את עלבונה של השפה העברית, נשמת־האומה, שרוב הציונים באמריקה העמידוה בקרן־זוית, כדבר של קדושה שאסור להשתמש בו, או קרואת האומה בשעה שתחיתנו הלאומית מתחילה מתגשמת ומטלת חובה על כל אחד מאתנו, הרוצה בתחיתנו הלאומית ומשתתף בעבודה לשמה, להכנס תחת דגלה ולסייע לה, שתקיף במשך הזמן את כל מה שהוא בריא, חזק ומפרה בעמנו, כדי שתעצור כח לעמוד על גובה המטרה שהציבה לה ולמלא בכבוד את האחריות הכבירה שנטלה לעצמה.

זוהי השקפתו של ראש המלאכות הציונית, ואין שום ספק, כי טובי הציוניים בכל המדינות יתמכו בה ויצרפו את כחותיהם לעבוד שכם אחד עם מנהיגיהם בהתאמה להשקפה זו. אמנם אם חשוב אישורה של ההשקפה הזאת לכל הציוניים שבמדינות השונות, הנה חשוב הוא פי־שנים להסתדרות הציונית האמריקאית, מפני שבחלקה נפל, לרגל המאורעות הגדולים והשנויים שבאו בעקבם בחיי עמנו במשך שנות המלחמה, לתפוס כעת את המקום הראשי בתוך ההסתדרות הציונית העולמית, הן מצד העזרה החומרית והן מצד ההשפעה הפוליטית, ששתיהן נחוצות עד למאד להתקדמותה של העבודה הציונית. ואין שום ספק אצלנו, כי ההסתדרות הציונית האמריקאית, שהראתה את מסירותה להישוב החדש, כי הצילה אותו מכליון ותחזק אותו עד כמה שהיה אפשר לחזקו בשעת משבר כללי, במשך ארבע השנים האחרונות, — תדע את אשר לפניה ותמצא גם בעבודתה להבא את הדרכים הנכונים, המובילים אותנו להשגת מטרתנו הראשית.

בהועידה תתעוררנה בודאי עוד הרבה שאלות, שאין איש כופר בחשיבותן, כשהן לעצמן, ובודאי תגררנה אחריהן וכוחים סוערים ובקורת חריפה — אבל אל לנו לשכוח, כי כל השאלות האחרות אך צדדיות הן ביחס להשאלה הראשית, שדברנו עליה לעיל, וכי כל אחד מאתנו מחויב להקדיש את מבחר כחותיו לפתרונה של השאלה הראשית, מפני שהיא יתד והיא פנה לכל עבודתנו בעתיד הקרוב.

אין לנו פנאי כעת לעסוק בשאלות קטנות, בשעה שהשאלה הגדולה והיחידה עומדת לפנינו ותובעת את פתרונה. אין מקום כעת בתוך ההסתדרות הציונית להתפרדות והתפלגות. עבודה גדולה ומשותפת נחוצה כעת, כדי שנלך לבטח דרכנו וכדי שנקל את משאם של אלה מאחינו, העומדים כעת בראש תנועתנו הלאומית.

שאלת הרחבת הישוב בארץ־ישראל ויצירת הבסיס בעד קיומו הלאומי ושאלת הכשרת הקרקע בעד התחדשות תרבותנו העברית והתקדמותה, המסתעפת מתוך השאלה הראשית — על זה צריכה לדון הועידה הציונית הבאה, כי לכך התאספה וזוהי מטרתה העיקרית.

כשריד ירושה עתיקה שאין עוד כל צורך בו בחיים, ואין שמים לב לתעודתה ומקומה הנכון בשדה עבודת־התחיה, בעבודה הציונית, בעבודת הגאולה.

גבירה ושלטת היא השפה העברית בארץ־ישראל. גבירה היא השפה העברית גם בקרב הלאומיים והציוניים שברוסיה. לא כן הוא הדבר באמריקה. פה, גם בחוגי הציונים ורוב מנהיגיהם, רק סובלים אותה, לפעמים על־כרחם. וגם בשעת הרמת־רוח זו לא שמו הציונים ומנהיגיהם באמריקה את לבם כראוי לערכה של התחיה העברית, הקודמת לתחית האומה. כמעט שכחוה, או מעולם לא העלוה על לבם. אם דרשו העברים ה„בטלנים" מהועידה הציונית בבאלטימור דבר־מה לטובתה של השפה העברית ולהרחבתה של הספרות העברית, הנה, למראית־עין, הבטיחו או גם השליכו להם פרורים אחדים מעל שלחן ההנהגה הציונית. חסד — חסד ולא חובה — עשו את העברית העלובה. אילו היו יכולים להפטר בנעימה מצרה עברית זו, אז בוראי שהיו שמחים. ודא עקא, שקשה להפטר מהעברים הבטלנים (כך מביטים עליהם הציוניים המתאמרים למעשיים), מ„הפגעים הרעים" ההם.

חובה לאומית מוטלת עלינו, העברים, בשעה זו להשמיע קולנו ברמה, שציוניות בלי עברית היא גוף בלי נשמה. כן, בלי נשמה. ההסתדרות הציונית באמריקה עתידה להיות, — אם עוד לא היתה, — למכונה פוליטית בלי רוח חיים, אם התרבות העברית, במובנה היותר רחב, לא תתפוס בה את המקום הראוי לה באמת.

האם רוצים אתם, מנהיגי הציונים באמריקה, להכנים את הגלות גם לארץ־ישראל? — אין אנו יכולים, בשום אופן, לחשוד אתכם בדבר שכזה. כונתכם הציונית בוראי שהיא רצויה, אבל מעשיכם, — או יותר נכון: הסרון מעשיכם, — להשפה העברית ולתרבותה אינם רצויים. אמת זו מחויבה להאמר, ודוקא בשעה זו, גם אם לא תהיה נעימה לכם.

אלה שעמדו בראש התנועה הציונית העולמית אחרי מות הרצל, אלה מהם שנשאוה על שכמם בהימים היותר קשים לה, כהמנוח ד"ר יחיאל צלינוב, מנחם אוסישקין, נחום סוקולוב, ד"ר שמריה לוין וד"ר חיים וויצמאן, שהעמיקו ושהרחיבו את הציוניות ושהביאוה עד הלום, — כל המנהיגים האלה לחמו ולוחמים גם היום באומץ־לב וברוח יתירה, כראוי לגבורי האומה, על התחיה העברית — לכל עמקו ורחבו של המושג הזה — בגולה ובארץ־ישראל.

אם נבוא כיום לדבר על ערכה של השפה העברית וספרותה בעבודתנו הציונית, לא נתחיל מבראשית, לא נבוא למנות את מעלות התנ"ך, את יתרונותיה של הספרות התלמודית, האגדית, הגאונית והמחקרית, או להזכיר את נשמותיהם של רבי יהודה הלוי, אבן גבירול וכדומה. הדברים עתיקים, וחלילה לנו להיות כל־כך באנאליים ולחזור עליהם. וגם אין צורך בזה. כל הציונים ומנהיגיהם באמריקה מסכימים, ששלמה המלך חכם היה, שישעיה הנביא היה אדם גדול ומליץ נשגב ושהלוי היה משורר גדול. חסד זה הם עושים אתנו, העברים.

אבל מה שדרוש כיום להטעים ולהסביר לרבים מן הציוניים, שמביטים מגבוה על הלשון העברית החיה, שגם בתקופתנו אנו נולדה התחיה הלאומית והרעיון הציוני על ברכי הספרות העברית החדשה. חובה כיום להזכיר, כי בספרות העברית החדשה נשמעה הקריאה הראשונה לתחית הארץ, האומה והלשון. בראשו של סופר עברי נולד לראשונה הרעיון של יסוד אוניברסיטה עברית בירושלים. בראשו נולד גם הרעיון ליסוד קרן קיימת לאומית. בראשו של סופר וחושב עברי נולד הרעיון של מרכז רוחני בארץ־ישראל, ובראשם של סופרים עברים נולד לראשונה הרעיון לסדור גדוד עברי לרכישת ארץ־ישראל. לא כל־כך בטלנים הם, כפי הנראה מזה, הסופרים העברים.

בספרות העברית החדשה חשלו את כלי־הנשק היותר חדים והיותר מסוכנים נגד ההתבוללות והטמיעה בכל צורותיהן ובכל מסכותיהן, העשויות לרמות את העינים. הספרות העברית החדשה, השואבת ויונקת מהמקורות הראשונים, ספגה אל קרבה את רוח התחיה הלאומית, גם במשמעה המדיני, החברתי, התרבותי והכלכלי, — והיתה לאוצר לכל הכותבים בשפות אחרות לשאוב מתוכה רעיונות ציוניים ולאומיים ולפרנס בהם את הדור הצעיר באמריקה, שאינם יודעים עברית. על ברכי הספרות העברית גודלו ונתחנכו רבים מגבורי הציוניות ומנהליה היותר מצוינים ונאמנים, שמסרו את נפשם עליה, והם לא עזבוה גם אז, כאשר פנה להם ההמון הגדול עורף, גם אז, כאשר התקוממו להם מאורעות העולם הגדול והמאורעות של העולם היהודי, גם אז, כאשר התקוממו לנגדם אחיהם מימין ומשמאל. והם המה, אשר התקוממו בכל עוז לנגד הצעת אוגאנדה. להציוניים ה ע ב ר י ם האלה היתה תמיד מטרה ברורה לנגד עיניהם. הם ידעו תמיד לאן הם שואפים. הם לא התיאשו מעולם וידיהם לא רפו מעולם בעבודתם לתחית עמם ועתידותיו. ככוכבים מאירים היו לעיני התועים במדבר הגלות. בכל שאלה יהודית, שעמדה על הפרק, היו הציונים ה ע ב ר י ם האלה הראשונים, שהרגישו בחוש לאומי בריא אותה הנקודה העיקרית, שממנה תוצאות לעבודת התחיה. מלחמתו הפוריה והענקית של הר"ר שמריה לוין בשעת „ריב הלשונות" בנוגע להפוליטכניקום העברי, שהיה צריך להפתח בארץ־ישראל, — מלחמתו זו בשביל הלשון העברית הצילה בשעתה, וגם עתה, בימי הדיקלאראציה, את הציוניות מסכנה גדולה, שהיתה נשקפת לה, אילו נצחו אז בעלי ה„עזרה" בברלין. הלשון העברית החיה בארץ־ישראל, אשר החיוה שם הסופרים העברים בדמי לבבם, בראה את הצורה העברית של הישוב בארצנו הקדושה, והיא שהצילה אותו מחרפת הגלות. לולא תחיתה של הלשון העברית לא היתה בארץ־ישראל שום זכות־קיום לבתי־הספר שם ולא היתה כל אפשרות — גם לא היה עולה על הדעת כלל — להניח כיום את אבן־הפנה להאוניברסיטה העברית על הר־הזיתים — המאורע היותר גדול בחיינו הלאומיים ובעבודת־הגאולה של היום.

הזכרתי את כל הדברים האלה עתה, בימי הועידה הציונית, יען כי ברצוני להזכיר לכל הציוניים העברים,

לכל אלה היודעים או מרגישים, שאין להפרד כיום בשום אופן בין העבודה הציונית ובין העבודה לשם התחיה העברית, — ברצוני להזכיר להם, שחובתם היא לדרוש בכל תוקף מאת ההנהגה הציונית באמריקה, כי יתנו להעבודה העברית את המקום הראוי לה באמת בתוך העבודה הציונית הכללית, ולא יפטרו את הראשונה בשה"י פה"י.

עלינו לדעת בעצמנו ולהביא הכרה זו גם בלב אחרים, כי ציוניות בלי עברית אינה אלא אילן בלי שרשים, אילן שאינו נושא פירות חיים. תנועה ציונית בלי תחיה עברית אינה אלא תנועה שטחית. יכולה היא להתרחב, אך לא להתעמק ולהשתרש.

ציוניות בלי עבודה עברית רחבה היא תנועה בלתי־עברית וגם בלתי־טבעית, דבר והפוכו.

עד עתה התיחסה ההנהגה הציונית באמריקה אל הלשון העברית כאל — באופן היותר טוב — בת־חורגת של תנועתנו. לא הניחו לה מעולם להרים ראש, ולא הטו מעולם אוזן לתביעותיה ודרישותיה הצודקות. ואם בזמן האחרון, מעת אשר נוסד הועד הזמני, פרנסו בת־חורגת זו, הרי פרנסוה ככלב, שמשליכים לו עצמות יבשות מהנותר על השלחן. ומחזיקים הם, המנהיגים, טובה לעצמם גם על העצמות האלה. נשאו פנים לזה ולזה, הבאים ותובעים בשביל העבודה העברית, ולא להעבודה בעצמה. ופטור בלא כלום הלא אי־אפשר. ולולא המעוררים הנמרצים האלה היו הציונים שלנו בכל אמריקה שוכחים, כי יש לנו לשון לאומית ותרבות עברית. חובתנו כיום היא להזכיר, שהעמידו את הציוניות באמריקה על כסף ועל מכונת־ההסתדרות, והנשמה שהטילו בה יוצריה מגרשים מקרבה.

בנינו הולכים לשפוך את דמם על כבוש ארצנו בשביל האומה העברית. האם לא יביאו הציוניים הנותרים פה בארץ קרבנות גם בשביל כבוש הלשון העברית להעם העברי?

החיים והמות של התנועה הציונית הם ביד הלשון העברית.

ובחרתם בחיים!

יְהִי חֶלְקִי עִמָּכֶם...

מאת
ח. נ. ביאליק.

יְהִי חֶלְקִי עִמָּכֶם, עַנְוֵי־עוֹלָם, אִלְּמֵי־נָפֶשׁ,
רֹקְמֵי חַיֵּיהֶם בַּסֵּתֶר, צְנוּעֵי הָגוּת וַעֲלִילָה,
חֹלְמִים נַעֲלָמִים, מְמַעֲטֵי דְבָרִים וּמַרְבֵּי תִפְאָרֶת;
גְּנוּזָה חֶמְדַּת רוּחֲכֶם בְּתוֹכְכֶם כִּפְנִינָה בְּקַרְקַע יַמִּים,
וּסְגֻלּוֹתֵיכֶם, כְּגַרְגְּרֵי יַעַר, בְּחֶבְיוֹן צְלָלִים תִּפְרֶינָה.
לְבַבְכֶם – הֵיכַל הַקֹּדֶשׁ, וְשִׂפְתֵיכֶם – שְׁעָרָיו הַסְּגוּרִים,
שׁוּעִים – וְלֹא הֻגַּד לָכֶם, נְגִידֵי רוּחַ – וּבַל יְדַעְתֶּם,
אָמָנֵי הַשְּׁתִיקָה הַיָּפָה וְכֹהֲנֵי דּוּמִיַּת אֱלֹהִים,
לֹא תִשְׁלֹט עֵין זָר מֵעוֹלָם בְּחַג נַפְשְׁכֶם וּבְאֶבְלָהּ;
אוֹר אֶחָד לְעֵינֵיכֶם תָּמִיד, אוֹר שֶׁקֶט וְנוֹגַהּ,
וּבַת־שְׂחוֹק אַחַת, רַבַּת בִּינָה וּסְלִיחָה, לְשִׂפְתֵיכֶם,
לִפְקֹד בָּהּ, בְּלִי הַכְרֵעַ כַּף, אֶת כָּל הַבָּא לִקְרַאתְכֶם:
הַגְּדוֹלוֹת עִם הַנְּקַלּוֹת, כַּצְּדָקוֹת כַּחֲטָאִים גַּם יָחַד;
אַט אַט, כְּמוֹ עַל רָאשֵׁי אֶצְבָּעוֹת, תַּעַבְרוּ בִנְתִיבוֹת חַיִּים,
וְלִבְּכֶם עֵר, וְאָזְנְכֶם קַשּׁוּבָה, וְעֵינְכֶם מְשׁוֹטֶטֶת תָּמִיד,
וְנַפְשְׁכֶם חֲרֵדָה לִקְרַאת כָּל רַחַשׁ יֹפִי וְנִדְנוּד תִּפְאֶרֶת,
עֹבֵר וְזָרַע סְבִיבְכֶם בְּאֶפֶס־יָד וּבְלִי כַוָּנָה

אֶת הָאֱמוּנָה וְאֶת הַטֹּהַר, הָרְעֵפִים מִכָּל יֶשׁוּתְכֶם,
כַּעֲרֹף מִשָּׁמַיִם תְּכֵלֶת וּצְלָלִים מִיַּעַר רַעֲנָן.

אָכֵן לְמוּדֵי הַחֶרֶשׁ אַתֶּם וַחֲדֵלֵי קוֹל וּדְבָרִים,
פִּיכֶם לֹא יַבִּיעַ גְּדֹלוֹת וְכַפְּכֶם לֹא תִיצַר רָמוֹת,
יְגוֹנוּ מַאֲוַיֵּיכֶם בִּלְבַבְכֶם וְגַעֲגוּעֵיכֶם בְּחֵיקְכֶם יִכְלוּ,
לֹא יַד לָכֶם בְּמַעַרְכוֹת חוֹזִים וְלֹא נַחֲלָה בְּבָתֵּי מַשְׂכִּית,
עֲרִירִי יָמוּת תַּחְתַּי צַעֲדְכֶם, לְלֹא הֵד וָרֹשֶׁם,
וְאוּלָם חַיֵּיכֶם — מֵיטַב הֶזְיוֹנְכֶם, וְתִפְאַרְתְּכֶם — עֶצֶם הֱוִיתְכֶם:
אַתֶּם הַשּׁוֹמְרִים הַנֶּאֱמָנִים לְצֶלֶם אֱלֹהִים בָּעוֹלָם!
יוֹם יוֹם, וּרְסִיסִים רְסִיסִים, בְּאוֹר עֵינְכֶם וּבְשִׂרְטוּטֵי פְּנֵיכֶם,
יִגַּר יְפִי חַיֵּיכֶם אֶל חֲלַל הָעוֹלָם, כְּהִנָּגֵר מַעְיָן חָתוּם
אֶל לֵב נָהָר לְהַחֲיוֹתוֹ — וְהוּא לֹא יֵדָע.
וְחֵי אֱלֹהִים, אִם יֹאבַד נִיד אֶחָד מֵעַפְעַפֵּיכֶם
וְאִם יִפֹּל אַרְצָה הַקָּטָן בִּזְעֲזוּעֵי נִשְׁמַתְכֶם!
כְּשִׁירַת הַכּוֹכָבִים כֵּן יַעַמְדוּ יִרְעֲדוּ לָנֶצַח בַּחֲלַל הָעוֹלָם,
וּבְדוֹר אַחֲרוֹן, גַּם בְּאֲבַד שָׂרִיד לְשִׁירֵי הֵימָן וִידֻתוּן
וְזֵכֶר לְחָכְמַת כַּלְכֹּל וְדַרְדַּע — הֵם עוֹד חָיֹה יִחְיוּ
וְנִגְלוּ שֵׁנִית בְּאוֹר עֵין אַחַד הָאָדָם וּבְצֶלֶם פָּנָיו.

תרע"ה. אב. ביער מאליז. („כנסת").

מאת **שלום-עליכם**

סִפּוּרֵי מוֹטִיל בֶּן הַחַזָּן בְּאַמֵרִיקָה

ספור אחד-עשר.

תרגום **י. ד. ברקוביץ**

כַּתְרִיאֵלִיבְקָה בְּנֵיוּ-יוֹרְק.

א.

עד שאבוא לספר לכם, כיצד אנו מתפרנסים בארץ החדשה, אני רואה חובה לעצמי לקרוא לפניכם בשמות כל מכירינו ומיודעינו פה באמריקה, למשפחותיהם ולבית-אבותם, להודיעכם, כי רק בעצתם ובסיועם כבשנו לנו דרך בחיים ומצאנו פת-לחם. נתגלה לנו, כי יש לנו פה מכירים וידידים הרבה לאין מספר — אל תשלוט בהם עין-הרע! כל העיר כתריאליבקה עקרה מקומה מעבר לים ובאה לשבת פה, באמריקה. לאחר שיצאנו אנחנו מן העיר, הם אומרים, התחוללה שם מהומה ומבוכה ומרוצה וחרדת-אלהים. פרעות, הם אומרים, פרצו שם ביהודים, ויחד עם הפרעות נפלה דליקה בבתים, דם ואש ותמרות עשן — כל העיר כולה היתה למשיסה ולמאכולת-אש! מי הביא אלינו את הבשורה הזאת? — אמי. כל צרה שלא תבוא, כל פגע רע וכל שמועה מבהילה — אמי קולטת אותם תחילה. מאין? מבית-המדרש. זה בית-הכנסת הכתריאלי. יש בית-כנסת כזה בניו-יורק.

ב.

בשבוע הראשון לבואנו העירה התחילה אמי, ראשית כל, לחקור ולדרוש לבית-כנסת, מקום שתלך להתפלל שם בשבתות וימים טובים. אמרו לה, כי בניו-יורק יש, ברוך השם, בתי-כנסיות הרבה, בכל רחוב ורחוב. הגיעה השבת הראשונה, עמדה שכנתנו פסי והוליכה אותה לבית-הכנסת. אותו בית-הכנסת בית-כנסתנו הוא. כלומר: היהודים המתפללים בו — כולם בני עיר-מולדתנו הם. שם בית-הכנסת, אשר יקרא לו באמריקה, הוא: „כל ישראל אנשי כתריאליבקה", או „בית-הכנסת הכתריאלי". כשבאנו לבית-הכנסת,

פגשנו שם כמה וכמה מכרים מאנשי עירנו. מי ומי הם המכרים, אשר פגשנו שם? גם אם מאה שנה תחיו, לא תוכלו לשער את זאת. ראשית — החזן שלנו. הירש־בר החזן עם זקנו המגודל. הוא הירש־בר, אשר שמשתי אצלו לפנים בכהונת משורר והייתי נושא על זרועותי את דובצי בתו. דובצי ילדה גבנת היתה. הילדה מתה בענין רע, בשעת הפרעות, והירש־בר החזן ואשתו החזנת ובניהם הגדולים — כולם באו לאמריקה לבקש מחיה לנפשם. הירש־בר מכהן פה בכהונה משולשת: כהונת חזן, כהונת מוהל וכהונת מלמד. כהונת המלמדות קשה מכולן. מפני שאָסור פה להמלמדים להכות את הילדים בגלוי. ולפיכך אין להם תקנה אלא למרוט את בשר תלמידיהם בסתר. אומרים עליו על הירש־בר, כי מוצא הוא באמריקה את פרנסתו בשפע. אלא שנשתנה כולו. כלומר: הוא עצמו לא נשתנה ולא כלום, ורק את בגדיו שנה. אילו חבש לראשו בכתריאליבקה מגבעת זו, שהוא חובש כאן, — היו הכל רצים אחריו. הקפוטה אשר עליו אף היא מקוצרת, ופאותיו גזוזות. ורק בזקנו המגודל אינו פוגע עדיין. אבל אחרים פוגעים בו. כאן, באמריקה, שונאים את הזקן תכלית שנאה, כשנאת היהודי את בשר החזיר. פעם אחת נפלו עליו שקצים ברחובה של עיר ואָמרו לגוז את שער זקנו לעיני השמש. נעשה לו נס, ובאו יהודים והצילוהו מידי השקצים. מאותו יום ואילך, כשהוא יוצא לרחוב, הריהו מסתיר את פאת זקנו בשולי צוארון מעילו.

ג.

ברי הסנדלר אף הוא פה. הוא ברי הסנדלר, אשר אָחי אליהו קבל על עצמו לפנים להבריח את העכברים מביתו. הלא זכור תזכרו עוד את טיבו של ברי זה, שדרכו לגזם, לבדות מלבו דברים שלא היו ולא נבראו. כלומר: בדאי הוא. כאן אומרים לזה שכמותו בלופ"ר. גם פה אוחז ברי את מלאכת הסנדלרים בידו. מספר הוא על מלאכתו זאת נסים ונפלאות הרבה כל־כך, אשר אילו נאמנו רק לשליש ולרביע — ומצא לו. אומר הוא, כי כאן, באמריקה, יצאו לו מוניטין כאחד הסנדלרים הגדולים אשר בארץ. מגפיו, הוא אומר, נתפרסמו מסוף אמריקה ועד סופה. מוצגים הם לראוה, הוא אומר, בראש כל חוצות, שיהיו הכל צופים ביפים. נשבע הוא בכל קודש, כי הפרזידנט בכבודו ובעצמו הזמין אצלו זוג מגפים. אָמר אָחי אליהו, כי במעשה זה של הפרזידנט ומגפיו יש אמת כל־כך, כשם שיש אמת באותו המעשה, אשר ספר לנו ברי הסנדלר לפנים, כי שני עכברים נפלו בביתו על החתול ואכלוהו... כאן, באמריקה, כשאָדם מספר גוזמות כעין אלו, אומרים עליו, כי „מכה הוא בקומקום“ *. מימרא זו מצאה חן בעיני מאד, ולא נתקררה דעתי עד שציירתיה על־גבי הנייר. כלומר: ציירתי את ברי הסנדלר בכל קומתו וצביונו, כשהוא עומד לפני השלחן, אוחז קורנס בידו ומכה בקומקום... כל מי שראה את הציור הזה געה בצחוק. ואפילו אָחי אליהו העביר על מדותיו הפעם וגלה מעין בת־צחוק על דל שפתיו. אין אָחי אליהו מכני עוד על שאני מצייר „פרצופים“. רק נרגן הוא לעצמו ואומר: „כשאין עבודה אחרת, גם זה ענין לענות בו“...

* „ער האקט א טשייניק“ — משל עממי, שמשמעו: מרבה להג, טח טיח תפל.

ד.

אם מעט לכם אלה — הנה גם רב יוסי הנגיד, שכל בני עירנו קנאו בו והתברכו בעשרו כל הימים, אף הוא כאן. אלא שכאן איננו עשיר עוד. לאָן נעלם עשרו? פורעי הפרעות היו בעוכרי נפשו. כלומר, בנפשו לא שלחו הפורעים את ידיהם. רק בזזו רכושו, שברו כלי־ביתו, קרעו את כריו וכסתותיו, חמסו סחורת חנותו והציגוהו ערום כביום הולדו. נס נעשה לו ולבני־ביתו, שירדו כולם להחבא במרתף ושכבו שם במחבואם שלשה ימים ושלשה לילות רצופים, לא אָכלו לחם ולא שתו מים וכמעט גועו ברעב. ולא היתה הצרה גדולה כל־כך, אלמלא פשטו לו בעלי־חובו את הרגל. מכיון שכך, עמד אף הוא וקרא שמיטה לנושיו. מי מלל לו לרב יוסי, שהיה אָדם מהימן ובטוח מאין כמוהו, כי יפשוט את הרגל ויברח מכתריאליבקה בחחבא? בחצות הלילה ברח. לאָן? — לאמריקה. את בנו הניך שתום־העין הלא תזכרו עוד, כי הכלימני וסנט בי, שאני נוסע לאמריקה. עכשיו הוא סובב פה בחוצות באפס עבודה. כשהוא רואני, הריהו משתמט מעל פני ובורח. גם היום לא לכבוד הוא לו לדבר עמדי. מתגאה הוא עלי, כהמן בשעתו! חברי מנדיל אומר, כי כלה ונחרצה היא מאתו להכהות לו את עינו השניה. מנדיל כלכל לא יוכל את האנשים המתגנדרים והמתנפחים, כתרנגולי־הודו!

ה.

ואולם נפלא ביותר הוא זה, שמנשה הרופא ואשתו מנשאית הרופאנית — אף הם כאן. הלא תזכרו עוד את גנם ואת פירותיו הנחמדים למאכל: האפרסקים, הדובדבניות, התפוחים והאגסים? והנה כל זה עלה על המוקד וכלה בעשן. הפורעים שלחו אש בביתם ובגנם ועשו כלה בכל רכושם. אילו ראיתם את מנשה הרופא ואת אשתו המנשאית, כי־אָז לא הכרתם אותם. זקנה קפצה על שניהם. הוא מושך בעגלת־יד, הטעונה תפוחים ואורנגים, והיא רוכלת בתה של וויסוצקי. „אוי ואבוי להם, — אומרת אמי בדמעות־עינים — שככה עלתה להם באחרית ימיהם!“...

— כן יאבדו! — אומר אָחי אליהו, ואני מסכים לו בכל לבי. כך נאה לה, למנשאית הרופאנית. כגמולה כן נעשה לה. כל ימיה היתה מרשעת. היתה חסה על תפוח רקב, שנשר מעל העץ, לתתו לעני. כסבורה היא, ששכחתי כבר את התקלה, אשר נתגלגלה לי על־ידיה פעם אחת, כשתפסה אותי בגנה... לא, את המעשה ההוא זכור אזכור כל ימי חיי על הארץ!

ו.

במשך ימי נדודינו, עת שסובבנו בארצות רחוקות וכתתנו רגלינו בערים נכריות, — בעצם הימים ההם התחולל האסון על עיר־מולדתנו. זדים קמו על כתריאליב־קה להחריבה, לבוז את חנויותיה ולשרוף את בתיה ולהשמיד זכרה מקרב הארץ. נתגלה לנו, כי ביתנו, אשר מכור מכרנוהו לזילי החייט, אף הוא עלה שם על המוקד, וזילי החייט בא לכאן. זילי חייט הוא פה כמו שהיה. אלא מה בין כתריאליבקה לאמריקה? — שבכתריאליבקה היה זילי חייט בפני עצמו והיה עובד כל ימיו ברשות עצמו, ופה, באמריקה, עובד הוא ברשות אחרים. פעם הוא משמש בתור שוליא של גהצים במלאכת המכנסים, ופעם הוא עובד בתור חייט על־גבי המכונה. משתכר הוא כדי שבעה או שמונה שקלים לשבוע. משכורת זו, הוא אומר, היתה מועטת מפרנס את נפשו ונפשות ביתו, אלמלא עמדו בניו לעזרתו. שלשה בנים חננו אלהים, כולם נקבות, העובדות במלאכת הכתנות ומכניסות לביתו פי־שלשה ממשכורתו הוא.

בקיצור, אמריקה הולכת ונבנית מחורבנה של כת־ריאליבקה. כל כתריאליבקה עברה לכאן, חוץ ממשפחת חברנו פיני. אלא שיש רגלים לדבר, כי גם בני משפחתו של פיני בוא יבואו אלינו במהרה בימינו. אביו של פיני, הירש־ליב האומן, ודודו, שניאור השוען, כותבים אליו במכתביהם, כי מוכנים ומזומנים הם זה כבר לנסוע לכאן, אלא שאין להם כדי הוצאות הדרך. מבקשים הם ממנו, כי שלוח נשלח להם כרטיסי־ספינה. והרי אנו מצרפים עתה פרוטה לפרוטה. כשנקבוץ על ידנו את השקלים הראשונים, הדרושים לתשלום דמי־קדימה, אז נקנה להם כרטיסים על־מנת לפרוע מחירם לשיעורים. ובטוחים אנו בבני משפחת פיני, כי פרוע יפרעו את חובם זה בעזרת השם עד הפרוטה האחרונה. כי לא בידים ריקות הם באים לכאן. הירש־ליב האומן כותב במכתביו, כי המציא תנור חדש. מין תנור, שלהסקתו אינו טעון אלא מעט עצים. כמעט שאינו טעון עצים כלל. הכיצד? סוד כמוס הוא עמו... ושניאור השוען ישב והשב ותקן מין שעון נפלא, שכל אמריקה כולה תהום לקראתו. מה טיבו של שעון זה? הטו אוזן ותשמעו את הנפלאות, אשר יכתוב שניאור השוען לחברנו פיני מכתריאליבקה.

ז.

השעון עצמו הוא שעון־קיר פשוט בתכלית הפשטות, ואף טבלת־מספריו פשוטה ורגילה. אלא לכשתסתכלו יפה בטבלה זו, תראו מצוירים עליה השמש והירח ושנים עשר הכוכבים. השמש תתגלה לעיניכם ותתבלט ביותר ביום, והירח והכוכבים — בלילה. כסבורים אתם, כי בזה כבר יצא השעון ידי חובתו? חכו כמעט רגע! מדי פעם בפעם, כשהשעון פועם שתים עשרה, נפתח לעיניכם פשפש קטן, וממנו יוצא ומתגלה תחילה שר־צבא וחרבו שלופה בידו, ואחריו — שנים עשר אנשי־צבא מנגנים בכלי־שיר. שר־הצבא נותן אות בחרבו, ושנים־עשר אנשי־הצבא תוקעים בחצוצרות ומנגנים שיר־מלחמה. אחר־כך הם שבים כולם על עקבותיהם והולכים להם, והפשפש חוזר ונסגר אחריהם. ובזה תמה כל התכונה! אמור מעתה, כמה כסף אפשר לו לאדם להרויח באמריקה בכלי יקר אשר כזה? שנים רבות ישב דודו של פיני על מרוכה זו, אזן וחקר ותקן וחשב מחשבות, עד שהוציא מתחת ידו דבר מתוקן. וכמעט היה השעון מוכן כולו. ובאו הפורעים ופגעו בו ופוצצוהו לרסיסים. ואולם אין בכך כלום. לא השעון עיקר, אלא סוד עשיתו. והסוד צפון למשמרת במקום הסמוי מן העין — במחו של שניאור השוען... יבוא־נא לאמריקה, או־אז יראה ברכה במעשה ידיו ויאכל פרי עמלו!

ח.

וכיצד אנו מתפרנסים באמריקה ממלאכות אחרות — לא ספרתי לכם גם בפעם הזאת. והרי אני מניח את הדבר לפרק הבא.

הַחֲלוֹם וְשִׁבְרוֹ

מאת

א ל י ע ז ר ב ן ־ י ה ו ד ה.

ט.

בשני הימים שהתארחתי אצל האדון פינס סחנו בינינו לבין עצמנו הרבה, ובאלה השיחות נתגלגלו הדברים בינינו על כל מה שיכול לענין אותו על אדותי ואותי על אדותיו, ונתקרבנו זה לזה ברוח, ונתחזק בקרבי הרושם, שנקלט במחי בבקורי הראשון אליו, והוא — כי גם אם יש מקצת אמת בהטענות ששמעתי עליו, הוא לעת־עתה האדם היחיד בארץ־ישראל, שעל־פי השכלתו ומושגיו ורגשותיו יש תקוה ממנו להרעיון הכללי של התנועה הלאומית ויכול נוכל לעבוד יחד למטרה זו. הרי"מ פינס היה, כמו שכבר אמרתי, אדם גדול בתורה ובחכמה, ובאמרי „בחכמה", כונתי להחכמות החיצוניות של זמננו. אף־על־פי שמעודו לא למד בבתי־מדרש למדעים, עמוד עמד על מדרגה גבוהה גם בהשכלה הכללית. ידוע ידע היטב לשון גרמנית, והיה בקי בספרות הגרמנית, והיתה לו ידיעה רחבה בחכמות הטבעיות. במה שנוגע ל א מ ו נ ה, הנה הוא היה מכריז את עצמו מ א מ י ן, אך א מ ו נ ת ו היתה מפשטה מאד. האמן האמין ב א ל ה ו ת כ ח י ת, ב כ ח אלהי בורא ויוצר הכל, לא בדעת, ולא ברצון, אלא בטבעו הקדום. אבל, הוא היה א ד ו ק ב מ ס ו ר ת א ב ו ת. מסורת האבות, כ ו ל ה, כמו שנשתלשלה בקרב האומה הישראלית מדור לדור, היתה חביבה עליו ויקרה לו והיה מ ש ו כ נ ע בלב תמים, כי עלינו לשמור אותה ולקיים כל מצוותיה בלי בדיקה יתירה במקורן האלהי, ולכן היה זהיר בשמירת כל מנהגי היהדות המסורה, כמו שהיא מקובלה ונהוגה אצל כלל ישראל, והאמין, כי ד ת נצרכה להמון העם בכלל, והדת היהודית היא צורך הכרחי לקיום האומה הישראלית, לפחות עד הגאולה המקווה.

דעותיו אלה גרמו, שהוא היה נוטה להרבנים בכלל והיה מהפך בזכותם ומשתדל להגן על כבודם. ובהיות

שבטבעו לא היה אוהב להתנהג בשררה ולפסוע על ראשי עם קודש, לכן כשבא לירושלים, שלוח מהועד להקמת זכר למשה מונטיפיורי, ומצא שם את קרובו ר' יוסף רבלין, שהיה סופר הכוללים של האשכנזים ויד־ימינו של רב עדת הפרושים אז, ר' שמואל סלנט, ויתקרב יותר מן המדה הראויה לקרובו זה ויתארח אצלו ויקבע דירתו בביתו, ובזה נחתם גזר־דינו של האדון פינס, שלא יצליח במשלחתו החשובה אז. כי מעשהו זה הכהה ברגע אחד את זוהר התפארה, שהאצילה עליו משרתו בתור בא־כחם של יהודי אנגליה, ויהי בעיני הקהל „קרובו של ר' יוסף רבלין", שהוא היה בימים ההם שנוא כמעט לכל הצבור הירושלמי, גם לכתת הקנאים הקיצונים של הרב מבריסק, וגם להמון העם, וגם למתי מעט ה„משכילים", ולא היה אהוב גם להספרדים. ועם ההוצים לקה הכרוב, והרי"מ פינס גם הוא נהיה שנוא לשני הקצוות: הקנאים בני סיעתו של הרב מבריסק, שהרגישו בו בפינס, שאין תוכו כברו בעניני אמונה ודת, מצאו בזה מקום לגבות ממנו חוב התקרבותו לאנשי ריבם, סיעתו של ר' שמואל סלנט, ויכריזו את פינס אפיקורס וכופר ויוציאו עליו גם לעז ודבות רעות, מכוערות, בעניני נשים, וה„משכילים", שבראשם עמד ר' ישראל דוב בעל „החבצלת" וחברו וידידו אלעזר רוקח מצפת, הקדישו עליו מלחמה מפני כי נכזבה תוחלתם ממנו, שימצאו בו עוזר נגד הממונים, ולהספרדים לא היה רצוי, מפני שלא הראה את עצמו כיהודי סתם, העומד מעל להקרע בין שני חלקי העם, אלא: כאשכנזי מפורש בכל דבר. זה היה אז מעמדו הרוחני של האדון פינס בירושלים, ואף־על־פי שבהרבה מהתרעומות עליו, בפרט של ה„משכילים", אי־אפשר היה להצדיקו כליל, אך ראה ראיתי, כי לא בכונה רעה עשה מה שעשה, וכי על כל פנים בענין רעיון התחיה הלאומית הוא היותר מבין והיותר מרגיש והיותר רוצה לפעול בזה, ואחליט להיות אתו בידידות ולהשתמש להמטרה העיקרית בהכח, שעל־ידי משרתו היה לו עוד אז בקרב הצבור היהודי בארץ־ישראל.

למחרת החג, כששבנו לביתו של בעל „החבצלת", ראיתי את פניו, כי איננו עמי כתמול שלשום. התקרבותי להאדון פינס לא היתה רצויה לו ביותר. ובכל־זאת התחלנו לעבוד יחד בעריכת גליון „החבצלת" של השבוע. העתונים היהודים מאירופה, שהגיעו בימי החג, הביאו חדשות מכל קצוי רוסיה ומרומיניה, כי תנועת ההגירה, שנולדה בקרב היהודים באלה שתי הארצות בעקב הפרעות, הולכת ומתפשטת בכח שאין לעצור בו, וההתעוררות ללכת לארץ־ישראל מתחזקת מיום ליום, וחברות מתיסדות בערים רבות מאנשים אמידים, שהם מוכנים ומזומנים לבוא לארץ־ישראל ליסד מושבות ולעבוד אדמתה בזיעת אפם. אך חברת „כל ישראל חברים" מאמצת את כל כחה להסיר את לב ההמונים האלה מאחרי ארץ האבות. ואכתוב מאמר שני של קריאת־תגר על החברה, וזו המלחמה בחברת „כל ישראל חברים" היתה אז בעיני מלחמת מצוה היותר קדושה, כי ראיתי בה, בהחברה הזאת, אויב חזק ומסוכן לרעיון התחיה הלאומית בארץ־ישראל, יען כי בזמן ההוא עוד היה להחברה זוהר תפארה בעיני היהודים בכל תפוצות הגולה, ובעיני „גדולי" עמנו היו דבריה באמת כדברי האורים והתומים, בפרט בכל מה שנוגע לארצות המזרח.

ועל האמת צריך להודות. וועד חברת „כל ישראל חברים" היה בודאי יותר מכולנו בן־סמך בענין מעמד הדברים בארץ־ישראל. מנהלי בתי־הספר, שהיו לה להחברה בהרבה ערי ממשלת תורקיה, היו מודיעים להועד תדיר, וקצתם בידיעה אמתית, מספקת, את מעמד הענינים בממלכה זו ומנהגי הממשלה בכל מקצועות הנהגת המדינה, ומנהלי בית־הספר לעבודת האדמה „מקוה ישראל" אצל יפו, במשך עשר שנות קיומו של בית־הספר הזה, האירו את עיני הועד על מעמד הענינים בארץ־ישראל לכל פרטיהם. ואין ספק בדבר, כי בקצת טענותיו של ועד החברה נגד ארץ־ישראל, בפרט במה שנוגע להמכשולים שיפגשו היהודים כאן מצד הממשלה, היה הרבה מהאמת. אנו כולנו, למן בעל „השחר" ועד כל שאר ה„לאומיים", וגם אני בתוכם, שיצאתי אז לריב את החברה ולהפוך בזכותה של ארץ־ישראל, היינו בורים גמורים בענין זה, ובהתלהבותנו הלאומית הוכו עיני שכלנו בסנורים ולא ראינו את האמת המרה שבטענות הללו ודחינו הכל בקש, בקלות־דעת כמעט מבהילה, בתשובות שאין בהן ממש. ואף־על־פי־כן, הנה הורו דברי הימים הלכה למעשה, באמרי שפר של הצלחת הישוב החדש, ובשפה ברורה של המאורעות הגדולים של שנה הנכחית, כי אנו העורים היינו שתומי העין האמתים והיטבנו לראות, והועד של החברה, היודע, הפקח, הוא היה הסומא ולא ראה נכוחה! כי בחיי העמים יש רגעים של דברי הימים, שלא הפקחים, הרואים את הדברים במראה של המציאות, מסוגלים להביא להעם הישועה שהוא צריך לה באותם הרגעים, אלא דוקא אותם העורים, החוזים מבעד להמחיצה העכורה של זו המציאות.

וזו אחת ההלכות בדברי הימים של העמים, שנתעלמו בזמננו מגוי גדול, חכם ונבון, והוא שהביא את זה הגוי הגדול לידי טירוף־דעת, לידי שגעון איום, שזעזע את כל אומות העולם לעמוד יחד בקשרי המלחמה ולא להרתע לאחור משום דבר עז — עד שירפא הגוי הזה משגעונו והסכנה המרחפת על כל העמים תחלוף כליל מעל הארץ.

הגרמנים הם חכמים מחוכמים בכל דבר מדע הגיוני. יורדים הם לעמקה של כל הלכה מדעית לפי כל חוקי ההגיון, מנתחים כל דבר בתער ההגיון הדק היטב, ומעלים מסקנות הגיוניות, שעל־פי השכל ההגיוני אין בהן כל מום. אבל, הם תתרנים אמתים בחוש הריח של הנפש, בפרט של נפש העמים. בודאי, גם בחכמת הנפש הם מנתחים בתער ההגיון היבש שלהם, אך הם אינם חשים אותה, אינם רואים, כי הנפש, בפרט נפש הכללית של עם, עומדת מעל לכל חוקי ההגיון היבש, ביחוד בשעת חירום לאומי.

היהדות המקובלה. את דעותי בעניני אמונה ודת לא העלמתי ולא הסתרתי משום אדם למען כחש, אך קבל קבלתי עלי בזו השעה ברצון את מרות הדת של האומה, כמו שקבלתי ברצון באותה שעה את מרות השלטון של החכם־באשי בכלל, מפני שנדמה לי אז, כי על־ידי הותורים האלה מצד ה„משכילים" יעלה בידינו להשיג את האחדות והמשטר הנצרכים במלחמת התחיה הלאומית. עוד בשבתי בהעיר פאריז כתבתי במכתבי ל„החבצלת" על־אדות שאלה זו, וקראתי תגר על בעל „החבצלת" והבריו, שהם רבים עם הממונים והרבנים בגלל ה„השכלה", ואמרתי, כי עלינו לוותר על הכל, אפילו על ההשכלה, בשביל האחדות הנצרכה לנו. „חדלו לכם אדוני מן ההשכלה", קראתי במכתבי ב„החבצלת" תרמ"א, ט"ז מרחשון והוספתי: „אחדות דרושה לנו, אחדות גמורה והלוטה!... מה ההשכלה וכל טיבה בפני חיי האומה?" וכשהתחלתי את חיי בירושלים, היה זה דבר טבעי בעיני, שאקיים בעצמי מה שדרשתי מזולתי, ולא נרתעתי לאחור אפילו מפני הכעור של הצביעות. ומעיד אני על עצמי עדות כשרה ונאמנה, כי הרבה שנים עשיתי בזה כל מה שהיה בכחי. שמרתי שבת מחללו, הנחתי תפילין והתפללתי בכל יום אפילו בצנעה, בביתי, וכך בכל שאר מנהגי יהודי דתי. אמרתי: אלה הם חוקי המדינה שלנו, ועלינו לקיימם אפילו אם אינם רצויים לנו, אפילו אם אינם נכונים בעינינו, עד שיבוטלו או ישתנו בדרך חוקי, כמו שבני כל אומות העולם מקיימים את חוקי המדינה שלהם, אפילו אם אינם מסכימים להם, כל זמן שהשלטון החוקי לא בטל אותם. ולא זה בלבד, אלא שהתאמצתי בכל מה שיכולתי להדמות גם בחיצוניותי לכל הצבור היהודי בארץ־ישראל. גדלתי זקני, פשטתי את מלבושי אירופה ולבשתי ארוכים כמנהג היהודים וחבשתי לראשי תרבוש במקום כובע אירופי, והתהלכתי בהוצות ירושלים, בפרט בשבתות וימים טובים, עטוף בטלית מצויצת כהלכה. כך נהגתי ימים ושנים — עד שנוכחתי, כי הכל לשוא!

* * *

מלבד עבודתי הספרותית ב„החבצלת" לא מצאתי לי שום פעולה מעשית, שתהיה בה איזו תועלת להמטרה העיקרית. גם בדבר תחית הלשון לא היה לי מה לעשות, זולתי לדבר עברית בבית עם אשתי ועם האנשים שנפגשתי אתם מעת לעת. אך פעולה זו לא היתה מספקת בעיני. חשתי, כי הכל תלוי בהצלחת הדבר בפי ילדים של דור חדש, אך זה הדור החדש עוד לא היה. הוא היה כבר בדרך, אך יכול לא יכולתי לעשות כלום, כדי להחיש בואו. התרעמתי על מעשי בראשית, שאין אשה יולדת אלא לרע"א יום, קנאתי באדם וחוה, שהיו עולים למטה שנים ויורדים ארבעה. אך בכל קוצר רוחי לא יכולתי אלא — לחכות.

ואולם, מלבד הצער של התוחלת הממושכה, ראה ראיתי, כי אפילו על צד היותר טוב, על־ידי הדור החדש בלבדו לא יתפשט הדבור העברי אלא לאט־לאט. כדי למהר את קדמת התחיה של הלשון העברית בדבור־פה צריך להשתמש בהילדים שכבר ישנם בארץ ולתת הלשון בפיהם. אך את אלה הילדים, מי יתנם בידי? לפני שנה, באחד ממכתבי מפאריז ל„החבצלת", אמרתי, כי מהראוי שבהחדרים ובתי תלמוד־תורה והישיבות בארץ־ישראל ידברו המורים להתלמידים בעברית, וישיב בעל „החבצלת" על דברי, כי זו — תפלת־שוא! ועתה ראיתי, כי צדק בעל „החבצלת". ראיתי, כי אי־אפשר להטות את הממונים על בתי־הלמוד בארץ־ישראל להנהיג בהם את הלשון העברית בדבור־פה בין המורים והתלמידים.

אך בדבר זה באה העזרה פתאום ממקום שלא פללתי.

ביום סגריר אחד מימות הגשמים בחודש טבת נכנס אל ביתי אדם וידבר אלי עברית ויאמר: שמי נסים בכר ושלוח אני מחברת „כל ישראל חברים" לפתוח בית־ספר לבנים בעיר זו, ואבוא אל אדוני להציע לפניו להיות מורה הלשון העברית בבית־הספר שלי. — ואען לו: ברצון הייתי מקבל הצעת אדוני אלמלא היה הדבר אפשר. אך כמדומני, שזה אי־אפשר, יען אני לא אוכל להסכים אלא בתנאי מפורש זה: דבר אדבר להתלמידים רק עברית, למד אלמדם הלשון העברית רק בעברית. שום לשון אחרת לא ישמעו התלמידים מפי, ובשום לשון אחרת לא אתן להתלמידים לדבר לי.

לכן באתי לאדוני בהצעתי. — השיב האדון נסים בכר. — שמוע שמעתי על־אדות אדוני ועל מחשבותיו בדבר תחית הלשון, ואף אני רוצה בזה, והנה אתן לאדוני האפשרות להוציא רעיונו לפועל בבית־הספר.

ואסכים, אף־על־פי שהשכר אשר קצב לי האדון נסים בכר היה דל מאד: חמשים פראנק לחודש בעד שש שעות של למוד ליום. אך עלי להגיד, כי גם השכר המועט הזה נתן האדון נסים בכר בגנבה. כי בתקציב החברה לא נקבע כלל סכום מיוחד למורה עברית. נקצבו מאתים פראנק לשני „חכמים" ללמודי הדת, ויגנוב האדון נסים בכר חמשה ועשרים פראנק לחודש מכל אחד מהם ויקדש את גנבתו זו לשכר למוד למורה הלשון העברית!

ככה נוצרה שיטת עברית בעברית, וככה הוחל הדבור בעברית בין מורה לתלמידיו בזמננו. ולהאדון נסים בכר* אנו חייבים הכרת־טובה עמוקה בעד מעשה רב זה בדברי הימים של תחית הלשון.

* הוא האדון נסים בכר, באי־כחה של חברת כי"ח, הדר זה שנים בעיר ניו־יורק.

אַקְלִימָה שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל בִּמְקוֹרוֹת הָעִבְרִים הַקְּדוּמִים

מאת

ד״ר ישראל שפירא.

(המשך)

מדת החום והקור.

מדת החום והקור בארץ־ישראל שקולה כנגד שתי עונות השנה, קיץ וחורף. בחורף, בימות הצינה, מחודש תשרי עד ניסן, קור בארץ; בקיץ, בימות החמה, חום בארץ. קרת החורף היא תוצאת הצינה, הכרוכה בעקב ירידת הגשמים ומהלך החמה של ימי החורף. כבר הכירו החכמים הקדמונים את היחס של מהלך החמה בגובה הרקיע ומזג האויר בשתי תקופות השנה, וכך אָמרו: „בימות החמה חמה מהלכת בגובה של רקיע, לפיכך כל העולם כולו רותח ומעינות צוננין. בימות הגשמים חמה מהלכת בשיפולי רקיע, לפיכך כל העולם כולו צונן ומעינות רותחין" פסחים צ״ד ע״ב. באופן זה הטמפּי־ראטורה הגבוהה של הארץ היא בקיץ, והיא יותר חמה מזו של המים, בשעה שהטמפּיראטורה בחורף היא שפלה ויותר קרה מזו של המים. וכך הוא סדר הטמפּיראטירה לפי החדשים: בשנים רבות סימני החורף היו ניכרים בתשרי. חג הסוכות (מיום הט״ו עד העשרים ושנים לתשרי), שבו על־פּי רוב הגשמים הראשונים מתחילים לרדת, הוא — לפי יוסיפון — זמן תחילה לצינת החורף. לפי לוח עבודת האדמה, הקור מתרחש באמצע כסלו. חצי כסלו, טבת וחצי שבט הם ירחי החורף הקבועים והקרים בכל חדשי השנה. בחודש כסלו כבר היו יושבים בבתי־חורף והאָח מבוערת (ירמיה ל״ו, כ״ב). אולם זמן הצינה, הקרה והקור נמשך גם בחצי השני של שבט, אדר והצי ניסן. שלג וצינה היו מצויים בחודש אדר. גם חודש ניסן היה לעתים קר, ביחוד בימיו הראשונים, אך על־פּי רוב נחשב לירח המעבר מעונת השנה הקרה לעונת השנה החמה. החודש שבו חל חג הפּסח, חודש האביב, מסומן בתור חודש, שהוא כשר, לא חם ולא צונן (ספרי דברים קכ״ח):

רשימות שונות מעידות על מדרגת הקור, כפי שהיתה שכיחה בארץ־ישראל. המים נקפאו לקרח (תהלים קמ״ז, י״ז; איוב ו׳, ט״ז). שלג וכפור היו מחזיונותיה הטבעיים של הארץ. הסיקו טרקלינים (תוספתא שבת ט״ז, י״ח), בערו גחלים להתחמם מפני הקור (בשורת יוחנן י״ח, י״ח). לעתים היה הקור כל־כך חזק, עד שמתו בצינה (תוספתא אהלות ב׳, ו׳). במקומית אהדים אי־אפשר היה לסבול את הקור, ורבים היו חלליו. ר׳ חנינא על דהוה שרי בצפרין דצינתא תמן הווה אמר תשעים ותשעה מתים בצינה ואחד בידי שמים (ירושלמי שבת פי״ד, הלכה ג׳).

חום, חמה, חורב, שרב — מְבשרים תקופת הקיץ. עת החום תגיע בימי הקציר. „אלו הן ימות החמה — משתערי תבואה מתיבה" תוספתא טהרות ז׳, ח׳. יזמנו של הקציר הוא מימי חג הפסח עד חצי סיון. חום הקציר (ישעיה י״ח, ד׳) מתגלגל ובא משמים טהורים מאין־עבות, ומפניהם חום השמש [34] יגדל ויארך. השמש צורבת ולוהטת בשעת הקציר וקופחת על ראשו של אדם (ירושלמי יבמות פט״ו, הלכה ב׳). מנשה, בעל יהודית, מת בימי קציר שעורים, כי בהיותו בשדה עם הקוצרים הכהו השמש (יהודית ח׳, ג׳). כנראה, מקרי מות על־ידי השמש היו מצויים. לכן היה מי שאָמר: תשעה ותשעים מתים בשרב ואחד בידי שמים (ירושלמי שבת פי״ד, הלכה ג׳). החום מתגבר אחרי ימי הקציר. הימים שבין חצי סיון עד חצי אָב הם היותר חמים, ועליהם נשא המשורר אמרתו: נהפך לשדי בחרבוני קיץ (תהלים ל״ב, ד׳). למדרגה הגבוהה עולה השמש בתקופת תמוז, ובעבור התקופה היא כהה היורק ירק והדשא ומספר קויה הבוערים ימעט [35]. אולם יש שגם אחרי זמן זה החום עודנו גדול; לכל הפחות כחו של החום מורגש אחרי הירחים האחדים של הורב ושרב, לפעמים יותר מאשר בתחילת הקיץ, ובצדק אָמרו: „שלהי דקייטא קשיא מדקייטא" (יומא כ״ט ע״א). אירע שהחום אָרך עד חג הסוכות והיה כל־כך חזק, עד שאי־אפשר היה לשבת בסוכה מפני חום השמש, והחכמים התירו לבטל מצות הישיבה בסוכה [36].

תכונה מיוחדת למדת החום והקור בארץ־ישראל הוא השנוי הנמרץ בין יום ולילה. „ביום אכלני חורב וקרח בלילה" (בראשית ל״א, מ׳) — אָמר יעקב ללבן. ירמיה מדבר על החורב ביום והקרח בלילה (ירמיה ל״ו ל׳), בעל הזיון תדיר. בלילה, כשהשמש תאסף וטל חי יכסה את האדמה, האויר מתקרר מאד. אך חיש־קל יתחמם עם צאת השמש, מיד כשקוי השמש ישתרעו על־פּני הארץ. עד השעה הרביעית של היום (עשר שעות של זמננו) חום השמש גדול [37] ומביא לידי יעוף, ורק בצל המקרר אפשר למצוא מסתר. אולם בצהרים, בשש שעות של היום או שתים עשרה של זמננו, חום היום [38] לפעמים מתגבר באופן כל־כך חזק, עד ששום צל לא יוכל לעמוד בו. קשה לשית כליל צל בתוך צהרים (ישעיה ט״ז, ג׳) בשעה שאין צל לכל בריה (בראשית רבה פרשה מ״ח). החכמים הזהירו לבלי צאת החוצה כחום היום [39]. ולכן השתקעו בשעות הצהרים ואחרי הצהרים בבתים ובאהלים להחבא מפני גודל החום ששרר בחוץ. למרומי עם הארץ היו השעות האלו למשכב צהרים. בני רמון הבארותי, רכב

---

[34] שמואל א׳ י״א, ט׳; נחמיה ז׳, ג׳.

[35] „מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן יבשין" (תענית ל״א ע״א).

[36] „כשם שמפנין מפני הגשמים כך מפני השרב" (ירושלמי סוכה פרק ב׳, הלכה י׳).

[37] בארבעה שעין שמשא חמין וטולא קריר, בשית שעין שמשא חמין וטולא חמין (ירושלמי ברכות פרק ד׳, הלכה א׳).

[38] „כחום היום הרי שש שעות" (ברכות כ״ז ע״א).

[39] „ולפני עור לא תתן מכשול — אל תאמר לו צא בצהרים בשביל שישתרב" (ספרא קדושים פ״ב).

ובענה, באו כחום היום אל בית איש־בושת והוא שוכב את משכב הצהרים ויכוהו (שמואל ב' ד', ה'). דוד היה קם מעל משכבו לעת הערב (שם י"א, ב').

השנויים התכופים של מזג־האויר ותכונותיו המיוחדות תלויים בעיקרם במצבה הגיאוגראפי של הארץ, הקרוב ביותר אל האקלים הטרופי. ארץ־ישראל היא ארץ הרים ובקעות, גבעות ועמקים, והאקלים הישיר במקומות גבוהים שונה הוא מזה אשר במקומות השפלים. לפיכך יש לשער מדת החום והקור בארץ־ישראל, שהיא בעלת אקלימים רבים, לפי נפותיה וגלילותיה השונים. יוסף בן מתתיהו, שתאר בספרו „מלחמות היהודים" הרבה ממראות הארץ, שפך אור גם על חקירת מזג־האויר של מקומות שונים בארץ־ישראל בימים הקדמונים. האקלים הוא רב גוונים וחלופים. חם הוא מאד בעמקים ובשפלות בימי הקיץ וטוב ויפה בימי החורף. בהרים קור בחורף, אך החום שם פחות מאשר בעמקים. בכברת־הארץ על חוף הים האקלים ממוזג בימי החורף, אך קשה מנשוא את החום בקיץ. בכלל החום רב יותר על החוף במרוצת השנה מאשר על אדמת ההרים. שם, על אדמת ההרים, האקלים קר, ויש שבחורף ירד שלג תחת מטר. בהרי הגליל מתחילה עונת הקיץ, ויחד אתה הקציר, מעט מאוחר מאשר בארץ המישור. בעמק הירדן, המשתרע כמאתים עד ארבע מאות מיטר מתחת לשטח הים, מדת החום עוד יותר גדולה מאשר על החוף. ניכרים סימני האקלים הטרופי ביריחו. כל ימי הקיץ השמש תלהט כאש, עד כי איש לא יוכל להתהלך בחוץ. החורף הוא נוח ויפה מאד, אך יש שגם אז החום ירבה, עד כי לא ילבשו היושבים שם כי־אם בגדי־בד, בעת אשר בשאר נפות יהודה, שאינן כל־כך רחוקות ממנה, יורד אז שלג. בקעת יריחו פוריה מאד. בה יגדלו גם דקלים, ולכן נקראה עיר התמרים *). איתו האקלים שליט בכל הבקעה, המשתרעת מים כנרת עד ים המלח. ואם כי רוח טרופית תרחף על־פני הבקעה הזאת, אדמת יריחו וגם זו של כנרת היו פוריות ודשנות, כי בורכו במעינות רבים וטובים, שישקו ויפרו שדותיהן וגניהן.

(סוף יבוא).

מִכְתָּבִים אֶל הַמַּעֲרֶכֶת

א.

מערכת נכבדה:—

אָנא להדפיס את הדברים האלה:

„לוח אחיעבר" שנה ראשונה התפשט, בזמן קצר, במספר הגון. הקהל העברי קבלו באותות חבה ורצון. זה היה מפעל מוצלח ומכוון אל השעה, למרות שהקובץ הראשון הזה, בהיותו נסיון חדש במדינה זו על־פי גודל כמותו, לא היה יכול להתרומם לגובה תעודתו המדעית והספרותית.

האגודה „אחיעבר", בהשענה על הנסיון הספרותי הראשון, שעלה יפה מצדו החמרי והתרבותי, — החליטה להמשיך את הוצאת ה„לוח" גם בשנים הבאות. ועתה היא נגשת להוצאת הלוח, בכמותו הראשונה, שנה שניה. לתכלית זו נבחרו באחת האספות של החברים שלשה עורכים החתומים מטה.

העורכים החדשים ישתדלו לתקן את הפגימות שבאו, ושהיו מוכרחים לבוא, — מפאת הנסיון הספרותי שהיה חדש באמריקה, — בהקובץ הראשון, ולשכלל את הקובץ השני, עד כמה שידם מגעת, הן בנוגע לצורתו ולתכונתו הכללית והן בנוגע לתכנו וערכו, באופן שיתאים לתעודתו העיקרית: להיות אוצר למבחר פרי הספרות והמדע העברי.

מחלקות ה„לוח" של „אחיעבר" שנה שניה תהיינה כוללות:

א) ס פ ר ו ת י פ ה ל כ ל ס ע י פ י ה. המערכת תהיה עמלה לתת במקצוע זה רק מהמין המובחר והמבושל כל־צרכו, פרי הכשרון העברי החי והרענן.

ב) ה מ ד ע ה ע ב ר י. במקצוע זה ישתדלו העורכים לתת גם דברים, שיש להם שייכות ישרה אל חיינו הלאומיים והחברתיים, בעבר או בהוה, ואל היצירה העברית המקורית, דברים שהסברתם והרצאתם תהיינה נוחות ורצויות לרוב הקוראים.

ג) מ א מ ר י ב ק ו ר ת ו ב י ב ל י ו ג ר א־ פ י ה. במחלקה זו יבואו מאמרי בקורת מפורטים, או סקירות קצרות על פרי ספרותנו, בשפות שונות, של הזמן האחרון.

ד) ה ש ק פ ו ת כ ל ל י ו ת ו ס ק י ר ה ש נ ת י ת על חיי בני עמנו בארצות שונות בכלל ועל חיי היהודים, החברתיים והתרבותיים, באמריקה בפרט.

ה) כ ר ו נ י ק ה ע ב ר י ת של כל השנה.

ו) א ר ץ־י ש ר א ל. במקצוע זה יבואו מאמרים ותמונות הנוגעים לציון החדשה.

ז) ר ש י מ ו ת ב י ו ג ר א פ י ו ת ו כ א ר א ק־ ט ר י ס ט י ק ו ת. במקצוע זה יבואו מאמרים והערכות על גדולי הרוח שבקרב עמנו, ביחוד על אלה שהצטיינו בזמן האחרון בעבודתם לטובת התחיה העברית וציון החדשה.

ח) י ד י ע ו ת ש מ ו ש י ו ת.

המערכת החדשה של „לוח אחיעבר" מכוונת עבודתה לא רק לשמירת ירושת אבותינו העשירה והפוריה, כי־אם גם להוסיף על הרכוש הזה ולהגדילו, והקובץ הבא יהיה לא רק בית־עקד לנטיעי הלאום שכבר נתיבשו, כי־אם גם כרם אשר בו יצמחו נטיעים חדשים.

*) דברים ל"ד, ג'; שופטים א', ט"ז; ג', י"ג; דברי הימים ב' כ"ח, ט"ו.

לזה אָנו פונים לחברינו הסופרים והחכמים בכל מקום שהם בבקשתנו להשתתף במבחר פרי עטם ורוחם במפעלנו הספרותי, — שמן החיים הלאומיים החדשים הוא בא, ואליהם ישוב, — כל אחד במקצוע שהוא מומחה לו.

בדרישת התחיה העברית

ראובן ברײנין.
אברהם גולדברג.
מ. ליפסון.

הכתובת:

Luah Achieber, 44 East 23rd St., New York

—

ב.

מערכת נכבדה:—

בבקשה לפרסם בעתונך את הדברים הבאים להלן.

ביום א׳, כ׳ תמוז (30 ביוני), תפתח בבוסטון הועידה הכללית של כל המורים העברים אשר בניו־ענגלאנד. הועידה תדון על הדברים האלה:

א) מצב החנוך העברי בניו־ענגלאנד. ב) שיטות הלמוד בבתי־הספר העברים. ג) יצירת תכנית־למודים כללית לכל בתי־הספר. ד) כיצד מלמדים תנ״ך, דקדוק ודברי הימים. ה) יסוד גני־ילדים עברים. ו) הסתדרות כל המורים העברים בניו־ענגלאנד לשם הרמת מצב החנוך והמורים. ז) קריאת כנסיה כללית של כל המורים העברים שבאמריקה.

הועידה תמשך במשך שני ימים — כ׳, כ״א תמוז. ישיבותיה תהיינה באולם ה„עדיוקיישאנאל אליאנס" ברוקסבורי.

כל אלה ממורי ניו־ענגלאנד, שעדיין לא באו אתנו בכתובים, וכל המתעניינים בחנוך העברי מתבקשים להשתתף בועידה זו.

בכבוד ובברכת התחיה

בשם אגודת המורים העברים בבוסטון

י. ח. פולאק.

—

ג.

מערכת נכבדה:—

בבקשה לתת מקום בעתונך להקול הקורא הזה של הוצאתנו:

אל הקהל העברי באמריקה.

בשעה זו, שעת חירום ותסיסה, שעת הריסה וכליון מצד אחד ובנין ותקומה מצד שני, שעת התעוררות הרוחות והתאזרות הכחות, הגיעו ימים טובים גם להספרות העברית באמריקה. על משואות הספרות העברית, שהתערערה באירופה ובארץ־ישראל, ושנחרבה יפה־שעה בתוקף מאורעות העולם הכבירים של ארבע השנים האחרונות, הוקם לעינינו בימינו אלה מעון־מעט לשכינה העברית באמריקה. אם מעון זה, בנין גולים נדיבי־רוח אחרים, אשר הגלו לכאן מאירופה וארץ־ישראל מפני חמת המלחמה וישיבתם באמריקה היא רק זמנית, „עד יעבור זעם", היא רק דירה ארעית, מעון במדבר חיינו בארץ הזאת, או — מה שאָנו רוצים לקוות — מקדש ובנין עדי־עד, — ימים יגידו.

אולם אין לנו כעת לפנינו אלא מה שעינינו רואות. חזיון זה של עתונות עברית הראויה לשמה ושל הוצאות־ספרים עבריות הגונות ויש תנועה עברית רמה גם בחיינו הרוחניים — חזיון זה, שנתגלה במשך שתים־שלש השנים האחרונות, יש בו בלי תפונה כדי להרנין את לבו של כל עברי, השואף לתחיה של לשוננו הלאומית וספרותה.

אולם חזיון זה, עד כמה שהובלט בסימנים מוחשיים עד עכשיו, בן צד אחד הוא. יוצריו, אולי שלא מדעת ושלא מרצון, צמצמוהו ברובו הגדול בגבול צר ומוגבל — תחום הספרות היפה של זרם ידוע ומהלך ידוע. התכווצות זו במקצוע אחד של הספרות — עד כמה שיהא מקצוע זה חשוב — פוגמת בתחיתה של ספרותנו, הצריכה, לפי דעתנו, להקיף את כל הזיונות תרבותנו הרוחנית מכל הזמנים והדורות ולתת לה בטוי שלם ומלא.

ולמלאות חסרון מורגש זה בחיינו הרוחניים יסדנו את הוצאת־הספרים „אשכולות".

הוצאת־הספרים „אשכולות" תבנית פעולתיה כולה שירה שלמה של הצעות מעשיות לתחית ספרותנו במובנן הרחב והמקיף של המלים האלה.

חברת „אשכולות" תוציא מפקידה לפקידה בהוצאה משובחת ספרים רבי האיכות והכמות בכל מקצועות ספרותנו מכל התקופות והזמנים. כל מקצועות היצירה העברית, הן זו שבמחשבה והן זו שברגש, לכל גלוייהם השונים במשך אלפי השנים, מיום היותנו לעם עד ימינו אלה — עד ועד בכלל — ימצאו להם גואל נאמן בהוצאתנו.

בתור צעד ראשון בפעולותינו רואים אָנו לעצמנו חובה לגשת לראש וראשונה בהוצאת ספרי פילוסופיה, מחקרי מדע וחכמת ישראל. בפעולתנו זו אָנו מתכוונים להחזיר את עטרת המחשבה העברית ליושנה.

עטרה זו, המתגוללת בעפר, באשמת הדור, תורם משפלותה ותשמש שוב נזר־תפארה לראש עם חושב מחשבות והוגה דעות.

המחשבה העברית צריכה לתפוס שוב את מקומה החשוב והמכובד כבימים מקדם. ספרות, המשתעשעת רק ברמיונות ילידי־הרגש ומסלסלת רגשות בני־יום בלבד, הפסדה מרובה משכרה, אינה בת־קיום וסופה לעבור ולהבטל. גם ספרות־רגש זקוקה למחשבה והגיון, שיפרוה ויקיימוה ובלעדיה לא תכון. ובגשתנו היום להוציא שורה של ספרים, שהמגמה השלטת שבהם היא מחשבה והגיון, מובטחים אָנו, כי הננו עושים דבר, שהתחיה העברית בשעה זו צריכה לו.

הספרים הראשונים, שיצאו על־ידינו, יהיו: כל כתבי ד״ר דוד ניימארק. על טיב

הספרים האלה וערכם לספרותנו אין צורך להרבות בדברים. כל קורא נבון, שנהנה אף פעם או שתים מפרי־עטו של הוגה־הדעות והושב־המחשבות המקורי המהולל הזה, הוא יבין יידע להעריך את צעדנו הראשון הזה במפעלנו החדש. מה שאנו רואים לנחוץ להטעים הוא, כי הכתבים האלה יופיעו בהוצאה משוכללה, מהודרה ומשובחה. „תורה מפוארה בכלי מפואר".

גם שאר הספרים, העתידים לצאת על־ידינו, יהיו בני ערך קיים. הם יצטיינו בפנימיות תכנם ובחיצוניות צורתם, וישמשו נוי ויופי לכל בית בישראל.

חברת „אשכולות" הושתתה על בסיס מסחרי איתן ומוצק. בראשה עומדים אנשים עברים, הידועים בעולם הספרות והמסחר באמריקה, שהם ערובה נאמנה להצלחת מפעלנו.

אולם אין אנו רוצים, כי חברתנו זו תהיה רק נחלת יחידים. כל מגמתנו ושאיפתנו היא, כי תהיה לקנין כל הקהל העברי, שלמענו נוצרה ושלמענו נועדה. וכדי לשתף במפעלה זה את הקהל העברי הרחב, הוציאה חברת „אשכולות" מניות בת עשרה דולארים כל אחת. כל הקונה מניות „אשכולות" נעשה שותף לבנין ספרותנו באמריקה.

ובזה אנו פונים אל כל העברים הנאמנים באמריקה.

אחים עברים! תנו את ידכם אלינו, השתתפו במפעלנו. נעבוד־נא כולנו יחד שכם אחד לטובת שפתנו וספרותנו!

הוצאת „אשכולות".

בכל עניני „אשכולות" לפנות על־פי הכתובת הזאת:

Ashcoloth, 159 E. Broadway, New York City.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

בחדשים אחדי יגיעת ורבנות במשך שנתים הפליגה בשבוע שעבר מניו־יורק לארץ־ישראל המלאכות הרפואית של „הדסה". המלאכות מונה רופאים מצוינים, שאחדים מהם הם מומחים ידועים המרציע אחד. בתוכה נמצאים גם ארבעים ושתים רופאים רופאי־שנים, חובשות, מתנדבים באניטאריים ופקידים. תעודת המלאכות היא לבער את המחלות מקרב ארץ־ישראל ולכונן משרד כללי לעניני הבריאות. המרכז הכללי של המלאכות יהיה בירושלים, שיוסד בה בית־חולים גדול. סניף יוקם ביפו, ובכל הארץ תפרש רשת של תחנות־מרפא, מרכבות־מרפא וכיוצא בהן. צרכי המלאכות, כעין: סממנים בני־מרפא, מכשירי בתי־חולים מכונות וכו' ועוד, עולים ביחד לארבע מאות טון במשקל.

המלאכות מוליכה אתה כמו כן שלשים ושלשה אלף בגדים, שנקבצו על־ידי חברות הסתדרות „הדסה" על־מנת לחלקם חנם בין יושבי ארץ־ישראל.

הרופאים והחובשות לבושים בגדי־שרד צבאים עם סימן של מגן־דוד אדום על הזרוע ומגן־דוד על הכובע.

הוצאות המלאכות בשנתה הראשונה תעלינה לחצי מיליון דולאר ואין עוד לבד הכבד אשר תביא האחינו בארץ, שסבלו כל־כך במשך ארבע שנות המלחמה.

זה שתי שנים, אשר הסתדרות „הדסה" עמלה במסירות־נפש לשלוח לארץ־ישראל מלאכות רפואית, והיו זמנים שנדמה, כי הדבר לא יצליח; ורק מפני עבודתם המסורה והשקודה של ראשי „הדסה" וראשי התנועה הציונית, אשר לא חשכו כל עמל וקרבן, ניתנה היכולת לרעיון היקר הזה לצאת אל הפועל. ביחוד הצטיינו בהתאמציתם היתירה בשם המלאכות מרת הנריעטה סולד, יושבת־ראש לועד־המרכזי של „הדסה", ומר יעקב דיהאז, מזכיר הועד הציוני הזמני.

המלאכות עזבה את ניו־יורק בחשאי ולא נודע בדיוק יום הפליגה בספינה ללכת לארץ־ישראל.

במוצאי־שבת, 15 ביוני, נפתחה בניו־יורק הועידה השנתית הראשונה של הסתדרות „מגן־דוד האדום". לכבוד הפתיחה נערכה מבעוד ערב אספת־עם גדולה ביוניון־סקוויר, תחת כפת הרקיע, לשם הגדוד העברי. משם יצאה אחרי כן תהלוכה רבה וארוכה, שהשתתפו בה הברית .מגן־דוד האדום במלבושיהם המיוחדים עם סימני מגן־דוד המתנדבים לגדוד העברי וכמה אגודות ציוניות ועבריות. התהלוכה עם דגלים לאומיים ושלטים עברים, עברה ברחובות מזרח־העיר ונתקבלה מאת רבבות היהודים בתרועות התלהבות. התהלוכה עמדה אצל קופר־יוניון, שבו נערכה אספת־עם בתור ישיבת־הפתיחה של הועידה. היושב־ראש היה יוסף בארונדס והנואמים היו ד"ר נ. סירקין, א. קריטשמאר־יזרעאלי, ב. רוזנבלאט, מ. רוטנברג, נציב בבר מרת ה ראברין יגיר.

ביום השני היו שתי ישיבות. מרת ר. ראסקין, יושבת־ראש של הסניף הניו־יורקי, מסרה דין־וחשבון של עבודת הסניף הזה מיום הוסדו, 13 במרץ שנה זו. הסניף הספיק לטירונים העברים את כל צרכיהם בדרך ודאג לרווחתם ולשלומם. בנוגע למשלוח חובשות ליסודות־הקטל בארץ־ישראל, הודיעה הנואמת, כי דבר זה מי הנמנע הוא לפי־שעה מפני סבות שונות

הצירים מערי־השדה מסרו דין־וחשבון בדבר עבודת הסניפים שבמקומותיהם הסניפים בשיקאגו ביסטון פילאדלפיה דוקים ביותר

ד"ר עלסברג הרצה על הפעולות לטובת הגדוד העברי באמריקה. המתחיל בדבר כאן היה פינחס רוטנברג, שעסק בזה בשנת 1915. עד היום הזה נספחו אל הגדוד 2400 מתנדבים. הנואם נגע בשאלת היחס שבין הגדוד הציונית ויעד־הגדוד. הענין הזה עורר ויכוחים בוערים. רבים הצירים הביעו את דעתם כי גם הגדוד וגם „מגן־דוד האדום" צריכים לעמוד מחוץ לכל מפלגה שהיא, ורק אז יהיה כחם של שני המפעלים הלאומיים האלה יפה למשוך אליהם אנשים מכל פנות העם.

ש. נידרנברג הרצה בדבר תמיכת משפחותיהם של המתנדבים. הוא הראה על המקורות השונים לתמיכה זו ובא לידי מסקנה, כי יש צורך בדבר לאחדם לקרן אחת. גם א. קריטשמאר־יזרעאלי דן בענין זה בהרצאתו בדבר העתידות „מגן־דוד האדום".

ד"ר ה. וייטאריב נאם בדבר ועד־הרופאים של ההסתדרות. הוא הודיע, כי נסתדר מיסד להכין חובשות בשביל ארץ־ישראל.

פרץ וכוח חריף בדבר יחס „הדסה" אל „מגן־דוד האדום", — שתי הסתדרויות אלו, שעבודתן בעד ארץ־ישראל משותפות. מרת ה. סולד, מנהגת „הדסה", בארה את מצב־הענינים בהסתדרות הזאת. „הדסה" קבלה מאת ממשלת אמריקה אותן הזכויות, ש„הצלב האדום" משתמש בהן, והיא הוכרה באורח רשמי על־ידי כל ממשלות־ההסכם. מרת סולד קראה את „מגן־דוד האדום" לעבוד שכם־אחד עם „הדסה". היא הראתה על האחדות הנחוצה עכשיו בשעה הגדולה הזאת. דבריה עשו רושם עמוק על הצירים.

ביום ראשון בערב נערך באולם ביטהובן נשף־הלולים נאה לכבוד הצירים ולכבוד הקבוצה השביעית של הגדוד העברי בטרם עזבה את ניו־יורק.

שתי הישיבות האחרונות ביום ב׳ היו סואנות ביותר. התגלעו בקרב הצירים חלוקי־דעות עיקריים בדבר טיבה של הסתדרות „מגן־דוד האדום": אם תהיה ציונית ואם לא־מפלגתית כל־עיקר? נצחו האחרונים בארבעים ושתים דעות נגד עשרים ושלש דעות. נתקבלה החלטה, כי הועידה פונה בהצעה אל ההסתדרות הציונית ואל „פועלי־ציון", כי יתאחדו שוב בועידת פיטסבורג, לפי שהסכסוכים ביניהם מפריעים בעד עבודת הגדוד העברי ו„מגן־דוד האדום". יוסף בארונדס, נ. אוורונין וי. גורדון נבחרו בועד, שתפקידו להגיש החלטה זו לשתי ההסתדרויות האמורות.

נתקבלו החלטות אלו: „מגן־דוד האדום" מביע את נאמנותו לממשלת אמריקה ולבעלות־בריתה בשאיפתן לשחרר את העולם מאכזריות גרמניה; „מגן־דוד האדום" היא הסתדרות לא־מפלגתית; ועד פועל בן 25 חברים ינהל את העבודה בארץ; „מגן־דוד האדום" ייסד תחנות־עזרה בכל הערים אשר הטירונים העברים עוברים בהן; „מגן־דוד האדום" יתאשר מטעם הממשלה בהקדם היותר אפשרי; „מגן־דוד האדום" ישתתף עם הסתדרויות אחרות בעבודת־הבנין של ארץ־ישראל.

כועד הפועל המצומצם, שמושבו בניו־יורק, נבחרו אחד־עשר חברים: מרת ר. ספיבאק, מרת וו. זולוטארוב, מרת רובינשטיין, מרת שמר־רוטנברג, מרת יודין, מרת דול, מרת מייסון, ד"ר עלס־ברג, מר פרומינסון, מר י. גורדון ומר ה. אייזר.

בועידה השתתפו 109 צירים באי־כח 53 חברות מערים שונות בארצות־הברית ובקנדה.

— ביום ב׳ שבוע זה הפליגה מניו־יורק הקבוצה השביעית של הגדוד העברי. הקבוצה מונה קרוב למאה חברים. המתנדבים עברו בסך בחוצות העיר בלוית תזמורת, שנגנה שירים ציוניים ועברים.

בין המתנדבים אל הגדוד העברי בזמן האחרון נמצאים גם הצייר בעל־הכשרון יצחק ליכטנשטיין, חניך „בצלאל" בירושלים, והמשורר היהודי הצעיר ז. וויינפר.

— ביום הראשון, 16 ביוני, נפתחה בניו־יורק הועידה השנתית הששית של „בתי־הכנסת המאוחדים באמריקה" מיסודו של הפרופ. המנוח ש. שכטר. מטרת ההתאחדות הזאת היא לקיים בארצות־הברית את היהדות המסורתית וההיסטורית. 86 בתי־כנסת, המונים עשרת אלפים חברים, שייכים אל ההתאחדות. הישיבה הראשונה הצטיינה ברוח ציוני גמור. פרופ. ל. גינצבורג, מורה בבית־המדרש לרבנים בניו־יורק, מרת ש. שכטר ונתן שטרויס נאמו נאומיהם לשם הציוניות, ודבריהם נתקבלו על לבות הצירים בחבה יתירה. החברה הזאת קבלה עוד בשנה שעברה, בועידתה השנתית, ריזולוציה לטובת בית נאמן לאומי בארץ־ישראל, שיעזור להגשמת האידיאלים הדתיים הנעלים של עם ישראל. בגלל ריזולוציה זו נתפטר ד"ר סיירוס אדלר, נשיא בית־המדרש לרבנים, ממשרתו בתור נשיא „בתי־הכנסת המאוחדים".

בישיבה השנית דנו בשאלת המורים העברים. המרצה בענין זה, י. גרינסטון, הטעים את העובדה המעציבה, כי מורגש מחסור רב במורים עברים, והחנוך העברי סובל מפני זה במדה ניכרת. הוא הציע לפנות בקריאה אל בנות־ישראל, כי תעשינה את הובתן הלאומית ברגע הנוכחי ותלמדנה להיות מורות עבריות. הנואם הטיח דברים קשים כלפי בתי־הספר הלאומיים־הראדיקאליים, שהוא רואה בהם סכנה, משום שהם נגד הדת וילדי אבות חרדים נלכדים בהם.

בישיבה השלישית נתקבלה החלטה לקדם בשמחה את הכרזתה הציונית של אנליה, ובאותו מעמד נבחר ועד, שתפקידו למצוא את האמצעים, שבהם יכולה ההתאחדות הזאת לעזור לקוממותה של ארץ־ישראל. לנשיא נבחר הרב ד"ר א. סולומון, עסקן ציוני בברונקס; ולנשיא בפועל נבחר הפרופ. ל. גינצבורג.

— „האורדן המתקדם של פילאדלפיה", שנתאסף ביום ראשון שבוע זה לועידתו השנתית השלישית, נעשה אורדן ציוני גמור. נתקבלה החלטה, כי כל חבר מחויב לשקול את שקלו. בועידה השתתפו 79 צירים, באי־כחם של 11 סניפים, המונים 1500 חברים.

— בבאלטימור נועדה בשבוע שעבר הועידה השנתית השלשי־עשרה של „האורדן החפשי ברית שלום". האורדן מונה 53,000 חברים בתוך 365 ערים.

האורדן הזה הוא הוא הראשון שבאורדנים, שהכיר בשנת 1915 בתכנית הבאזילית והתחייב לעבוד לטובת הרעיון הציוני.

במשתה, שנערך לכבוד הצירים, נאמו ד"ר ה. פרידנוואלד, ל. ליפסקי, איתמר בן־אבי ויוסף כהן.

פה־אחד ובתשואות־רצון נתקבלה ריזולוציה להודות לממשלה האנגלית על גלוי־דעתה הציוני, ולהטיל חובה על כל חבר וחבר לשקול בכל שנה שקל ציוני. כל האורדן נספח בזה אל ההסתדרות הציונית באמריקה. רושם מיוחד עשה על הצירים נאומו הנלהב של א. בן־אבי, שספר בעברית על־דבר פעולותיה המזהירות של התנועה הציונית בזמן הזה.

— בלשכת הועד הפועל הציוני המצומצם בברלין נעשו חפושים על־ידי הממשלה הגרמנית. המשטרה תפסה הרבה תעודות ומכתבים. חלק מהם הושב אחר שני ימים. תולים את סבת הדבר בזה, שציוני גרמניה מראים בגלוי את חבתם לממשלה האנגלית על הכרזתה הציונית.

חפושים כאלה נעשו בזמן האחרון גם בבתיהם של ציוניים בווינה, לבוב ווורשה. ציוניים רבים נאסרו.

— הקונגרס היהודי ברוסיה נדחה בשל המאורעות המדיניים האחרונים. עתידה להפתח מועצה לאומית זמנית על יסודות הבחירות אל הקונגרס.

— מודיעים, כי בית־דפוסו של ח. נ. ביאליק באודיסה הוא עתה הדפוס העברי היחידי הקיים ברוסיה, והוא עמוס עבודה להספיק ספרי־קודש וספרי־חול לכל יהודי רוסיה ואוקראינה.

— המושבה כפר סבא בארץ־ישראל נכבשה בידי האנגליים. למושבה הזאת הגלו על־ידי ממשלת טורקיה יהודים רבים.

— בית־הספר „בצלאל" נפתח שוב בירושלים, והוא עובד במדה יותר גדולה מאשר קודם המלחמה.

— הפקידות האנגלית הצבאית בארץ־ישראל פתחה בירושלים בית־מקרא גדול, שבו נמצאים ספרים ועתונים גם בעברית. שם נמצאות לקריאה טלגראמות הסוכנות רייטר בתרגום עברי.

— העסקן הציוני הידוע באנגליה נורמאן בנטוויץ נתמנה מטעם הממשלה האנגלית לשופט בבית־הדין הגבוה בשביל חלק ארץ־ישראל, שנכבש ביד הצבא האנגלי.

הַתְּנוּעָה הַלְאֻמִּית

הועידה הציונית הבאה.

כל ההכנות לועידה השנתית העשרים ואחת של הפדרציה הציונית באמריקה, אשר תקרא בפיטסבורג, שתתחיל ביום א׳ הבא ותגמר ביום ה׳, כבר נעשו בשלמותן. המפלגה מונה עתה 50,000 חברים, מכרה 160,000 שקלים, וביחד עם 56,000 החברים של „האורדן החפשי ברית שלום" מגיע מספר הציונים המסודרים באמריקה לסך 216,000.

ביום ב׳ וביום ג׳ יתאספו הצירים, באי־כחם של העמים השונים בתוך התנועה הציונית, לאספה אחת, כדי לדון בשאלות הנוגעות לארץ־ישראל.

הישיבה ביום ב׳ בערב תפתח על־ידי ד"ר סטיפן וויס, היושב־ראש של הועד הציוני הזמני. יעקב דה־האז, מזכיר הועד הזה, ינאם על־דבר תכנית־המעשים בעד ארץ־ישראל. פרופ. פ. פראנק־פורטר ידבר על היסודות המדיניים והחוקיים של המדינה היהודית. ד"ר נ. י. סטוין ירון ביסודות הכלכליים של המדינה היהודית.

ביום ג׳ בערב ימשך הוכוח בדבר תכנית ארץ־ישראל. מרת י. פילז תדבר על שאלות האדמה, פרופ. ה. קולין — על הלאמת

הקרקע, אוצרות־הטבע וצרכי־הצבור, מר ב. רוזנבלאט — על המס לפי ערך הקרקע ועל הפועלים היהודים בארץ־ישראל. ד"ר שמריה לוין ינאם על־אדות האוניברסיטה העברית בארץ־ישראל. מר מאיר ברלין ידבר על שאלת החנוך הדתי.

ביום א' בערב תערך אספת־עם עברית. ראובן בריינין יהיה היושב־ראש, והנואמים יהיו ד"ר שמריה לוין וד"ר בן־ציון מוסינזון.

ביום ב' תהיינה ועידה ל„הדסה" וישיבה בדבר הגדוד העברי.

ביום ד' בערב תערך אספה ציונית גרולה באולם סיריאן־מוסק. טובי הנואמים הציוניים ישתתפו בה.

אחרי נעילת הועידה תתחלנה ישיבות הועד הציוני הזמני.

* * *

„יום השקל" בניו־יורק.

„יום השקל" בניו־יורק הצליח מאד. 10,000 שקלים נמכרו ביום אחד בחוצות העיר. בזה נמלאה מכסת 50,000 שקלים, שהוטלה על ניו־יורק.

האגודות, שלקחו חלק בראש מכירת השקלים, הן: „אגודת ציוני הארלם", שמכרה 1500, ו„ציוני ברונזוויל", שמכרו 1000. יותר ממאה אספות נערכו בחוצות. מר י. מ. רוזנטאל היה היושב־ראש של „יום השקל". הפצת השקל בניו־יורק במשך כל השנה נמצאה ברשותו של מר אב. גולדשטיין.

* * *

ועידת „יהודה הצעיר".

הועידה השנתית העשירית של הסתדרות בני־הנעורים הציוניים „יהודה הצעיר" תהיה בלונג־בראנטש של ניו־דזשוירסי למן יום 28 ביוני ועד 3 ביולי. ההסתדרות מונה עכשיו 600 אגודות, שיש להן 13,000 חברים.

ביום הראשון יקרא לואיס ליפסקי הרצאה בדבר מקומו של „יהודה הצעיר" בתנועה הציונית. יעקב דיהאז ינאם על־דבר המצב הנוכחי של הציוניות ועזרת „יהודה הצעיר" להתגשמותה. ישיבה אחת תהיה מיוחדת לשפה העברית ותתנהל בשפה זו. ראובן בריינין ינאם בישיבה זו על ההסתדרות העברית ועל עבודתו העברית של „יהודה הצעיר".

שׁוֹנוֹת

„הבימה העברית" בניו־יורק.

ביום א', 16 ביוני, נערך בתיאטרון של אירווינג פלייס בניו־יורק מחזה עברי על־ידי אגודת „הבימה העברית". הוצגו: המונולוג „אחר הקבורה" מאת י. ל. פרץ בתרגום מ. פיינשטיין, „חרש־הכנורות של קרומונה" מאת פראנסוא קופיי בתרגומו של א. מ. הרברט, מערכה אחת מ„אללה כרים" מאת א. ל. אורלוף. המשחקים היו: מרת ליזה ווארון והאדונים עזרא הררי, מארק שווייד, יצחק בלומנטאל, ד. שכנוביץ, דיימונד והנרי ליו. קהל רב של עברים ומשכילים מלא את התיאטרון, ואופן משחקם הרציני של המשחקים עשה רושם יפה על הצופים. זה היה הנסיון הראשון באמריקה של תיאטרון עברי ראוי לשמו.

האגודה „הבימה העברית" מתכוננת להציג בניו־יורק ובערי־השדה עוד מחזות עברים.

* * *

א. ד. פינקל.

בוואראשה נפטר במחלת הטיפוס הסופר העברי א. ד. פינקל. הסופר המנוח היה מלומד והצטיין בידיעות לשוניות. הוא תרגם לעברית ספרים מדעיים אחרים. במשך עשרים שנים רצופות היה עוזר קבוע במערכת „הצפירה". הוא פרסם גם ספורים וציורים. בן חמישים ושש שנים היה במותו.

שלום לעפרו!

* * *

הרשות ספרותיות.

— בהוצאת „קרימה" (מוסד ההסתדרות העברית) בניו־יורק יצאה הקבוצה הראשונה של הספריה העממית. הקבוצה כוללת 12 ספרים: א) י. ערטר: הצופה לבית ישראל (עם הקדמה מאת ראובן בריינין); ב) פ. סמולנסקין: נקם ברית (כנ"ל); ג—ד) מנדלי מוכר־ספרים: סוסתי (כנ"ל); ה) י. ל. פרץ: חסידות (כנ"ל); ו) בוקי בן יגלי: אגדות וספורים (כנ"ל); ז) מיכ"ל: שירים (כנ"ל); ח—ט) י. ל. גורדון: פואימות (כנ"ל); י) א. ל. אורלוף: אללה כרים (דראמה בשלש מערכות מחיי הארץ); יא) י. ח. ברנר: ספורים; יב) י. ווילקאנסקי: ספורים מחיי הארץ.

בקרוב תצא הקבוצה השנית של הספריה העממית. הקבוצה הזאת ערוכה על־ידי ראובן בריינין ותכנה: ספרים מקוריים ותרגומים שלא נדפסו עדיין. בין הספרים האלה נמצאים אלה: א. בן־יהודה: תולדות השפה העברית (תמצית ההקדמה למלונו הגדול); ראובן בריינין: משוררי התחיה (הערכה על ביאליק, טשרניחובסקי, כהן ושניאור); י. ד. ברקוביץ: ספורים; פרופ. נ. סלושץ: איי ים־התיכון; מ. שיינקין: ארץ־ישראל; קנוט האמסון: פאן (מתורגם על־ידי מ. ליפסון, בצירוף הקדמה מאת ראובן בריינין); מ. ברנשטיין: ספורים ודראמה מחיי הישוב החדש (עם הקדמה מאת ראובן בריינין).

בהוצאת „קרימה" יצאו בקרוב חמשה כרכים גדולים מכתבי שלום־עליכם בתרגום י. ד. ברקוביץ.

בהוצאה זו יופיע הספר „עיקר־הלאומים" מאת ישראל זנגביל בתרגום א. ש. אורלאנס.

— יצאה לאור חוברת ה„שחרות" לחודש תמוז, וזה תכנה: א) לזכר הד"ר הרצל, ב) עבודה ובטלה, ספור מאת ד"ר הרצל, תרגום צבי שארפשטיין, ג) הרצל בווילנה (זכרונות) מאת בן־אברהם, ד) טפוסי נערים עברים (מערכת תמונות), ה) חכמת שלמה (אגדה) מאת ישראל מרקום, ו) השר מקוצי (אגדת עם) מאת נ. אהרונסון, ז) הכוזרים מאת ד"ר ב. אשכנזי, ח) ממשלי שלמה (חידות מצוירות).

* * *

מחיי האגודות.

— אגודת „מסדה", ניו־יורק, עורכת חגיגה במוצאי־שבת, 22 ביוני, באולם „בית ציון", רחוב לינוקס, קרן הרחוב 122 מערבה.

— אגודת „צעירי מפיצי שפת עבר", ניו־יורק, תתאסף בי"ב בתמוז, באולמנו, 1695 רחוב וואשינגטון. מר שמעון האלקין ינאם על־דבר חקוי והתבוללות. כל מביני עברית מתבקשים לבוא.

מפני הועידה הציונית, שתמשך כל ימי השבוע הבא, יצא גליון ט"ז של „התורן" ביום ו', כ"ה תמוז, 5 יולי.

אָנו מברכים ברכות היוצאות מן הלב את חברנו היקר, גזבר בית־ספרנו, העברי נדיב־הנפש ואציל־הרוח

שלמה לאמפורט ורעיתו

להולדת בתם ר ו ח מ ה. משאלתנו היא, שהבת תהיה דומה לאבותיה באהבה לעמנו ובמסירות לקדשיו!

בית־הספר הלאומי,

ניו־יורק — 206 איסט־ברודוויי.

הוצאת **אשכולות** ניו־יורק

לשמחת לב כל אוהבי הכמת ישראל הננו מודיעים כי נמסרו לדפוס ויצאו בקרוב:

1) כתבי דר. דוד ניימארק

2) כתבי הרא"ה וויים

3) כתבי דר. חיים אופנהיים

4) כתבי הראצ"ה צוויפל

5) כתבי דר. שלמה רובין

6) שלשה ספרי מסעות מתיירים מצוינים וכתובים בסגנון לוקח לב.

כל כרך יכיל י"ב בויגן ויהיו נדפסים בתכלית היופי ומכורכים בכריכה נאה.

מהיר כל כרך יעלה לסך $1.25 וכל מי שיחתום על הששה כרכים וישלם מחירם במוקדם יזכה בסך חמשה דולרים.

כתובת „אשכולות":

ASHCHOLOTH, Inc.

159 East Broadway, New York, N. Y.

פ. ס. פרוספקט המכיל חוברת שלמה ישולח חנם לכל דורשיו.

נגמרת הדפסת הספר ויצא בקרוב:

מלחמת היהודים ברומאים וחרבן ירושלים

מאת ישראל בלקינד.

הספר מנוקד כלו. עם ציורים ושתי מפות.

מחירו 35 סנט.

בעד קוני ככום ספרים הגון (בשביל בתי הספר) הנחה.
לפנות אל מר י. בלקינד (לשכת האגודה הציונית), „התורן", ה„אידישעס פאָלק", הוצאת ספרים „קדימה" וגם הוצאת ספרים „המאיר"

Dr. Guelman, 245 E. 24th Street

הספר הזה יצא בקרוב גם באנגלית.

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים, 318 עמודים, מכורך בד הדר.
המחיר — — — — — — 1,50
די־לוקס — — — — — 2,00

2) „לוח־אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים, בלי כריכה 1,50
בכריכת בד יפה — — — 2,00

3) ספר הזכרון לבן יהודה, מאסף ערוך ע"י ראובן בריינין, הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — ,50

4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — — 1,50

5) „התורן" השבועי שנה ג', מכורך יפה, — — — — — 3,00

6) „התורן" השבועי שנה ד', מכורך יפה — — — — — — 3,50

7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד ניימארק, בלתי מכורך ,45

8) תיאודור הרצל: נאומים קונגרסיים, בתרגום ש. גינצבורג, בלתי־מכורך — — — — ,15

9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — ,25

10) ב"נ סילקינר: מול אהל־תמורה, פואימה — — — — — ,25

11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים מאת פרופ. י. פרידלנדר — — — — — — ,15

12) הספרות העברית ועתידותיה, מאת בן אביגדור — — — ,10

13) מזל טוב, קומידיה במערכה אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקוביץ — — — — — — ,10

14) שלילה וסתירה, הסתכלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — ,10

15) „חלום אביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — ,05

16) א) השפה והתחיה, מאת ד"ר בן ציון מוסינזון; ב) העברית בארצנו, מאת י. בן צבי — ,03

17) א) הספרות העברית ועתידותיה מאת ראובן בריינין; ב) המבטא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה ,03

18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — — ,05

19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה מאת ק. ווייטמאן — — — ,02

20) וואָס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג — — — ,02

21) דאָס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — — ,05

המחירים עם המשלוח.

Lifshitz Print, 217 E. Broadway, cor. Clinton St.